

МАЗУРКЕВИЧ ЄЛИЗАВЕТА ЯРОСЛАВІВНА

Допускається до захисту:
Завідувач кафедри
обліку, аналізу і аудиту,
д-р екон. наук, професор

Є. Є. Іонін

«__» _____ 2024 р.

**КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ У ПОВОЄННІЙ
ЕКОНОМІЦІ: ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ**

Спеціальність 071 Облік і оподаткування
ОП «Облік і оподаткування»

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:
Л. Л. Гевлич, доцент кафедри
обліку, аналізу і аудиту
канд. екон. наук, доцент

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2024

АНОТАЦІЯ

Мазуркевич Є. Я. Капітальні інвестиції підприємств у повоєнній економіці: облік, аналіз, аудит. Спеціальність 071 Облік і оподаткування. Освітня програма «Облік і оподаткування». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2024.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та методичні аспекти, практику обліку, аналізу і аудиту капітальних інвестицій у повоєнній економіці. Проведено аналіз трендів капітального інвестування України і конкретного суб'єкта господарювання. Розраховано основні економічні показники ефективності інвестиційної діяльності підприємства. Визначені проблеми обліку капітальних інвестицій та об'єктів інвестування в повоєнний період, запропоновані напрями їх вирішення.

Основним науковим результатом дослідження стали розроблені методичні підходи щодо трактування капітальних інвестицій, ідентифікація елементів облікової політики, механізмів забезпечення облікового відображення операцій капітального інвестування. Практичні результати полягають у розроблених пропозиціях оптимізації обліково-контрольної системи ТОВ «Євровікна», зокрема, розроблених Наказу Про облікову політику, тесту оцінки СВК та програми аудиту капітальних інвестицій.

Ключові слова: капітальні інвестиції, облік, аналіз, аудит, повоєнна економіка.

75 с., 19 табл. 18 рис. 8 дод. 75 джерел.

SUMMARY

Mazurkevich E. I. Capital investments of enterprises in the post-war economy: accounting, analysis, audit. Specialty 071 Accounting and Taxation. Educational program «Accounting and taxation». Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

In the qualification work, the theoretical and methodical aspects, the practice of accounting, analysis and auditing of capital investments in the post-war economy were investigated. An analysis of capital investment trends in Ukraine and a specific business entity was carried out. The main economic indicators of the efficiency of the enterprise's investment activity are calculated. The problems of accounting for capital investments and investment objects in the post-war period are identified, directions for their solution are proposed.

The main scientific result of the study was the development of methodical approaches to the interpretation of capital investments, identification of accounting policy elements, and mechanisms for ensuring the accounting display of capital investment operations. The practical results consist of the developed proposals for optimizing the accounting and control system of Eurovikna LLC, in particular, the developed Order on Accounting Policy, the evaluation test of the internal control system, and the capital investment audit program.

Keywords: capital investment, accounting, analysis, audit, post-war economy.
75 p., 19 tabl., 18 fig., 8 applications., 72 bibliography: items.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	8
1.1 Сутність дефініції «капітальні інвестиції» в Україні та за кордоном.....	8
1.2 Сучасний етап нормативно-правового забезпечення обліку та аудиту капітальних інвестицій	14
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	25
2.1 Тренди рівня капітальних інвестицій у вітчизняній промисловості	25
2.2 Особливості обліку інвестиційної діяльності підприємств	35
2.3 Напрями вдосконалення обліку капітальних інвестицій: стан та перспективи	49
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	58
3.1 Аналіз капітальних інвестицій: вітчизняна та закордонна методика та практика	58
3.2 Організація та методика аудиту капітальних інвестицій	66
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ.....	85

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Дослідження капітальних інвестицій як об'єкта обліку, аналізу та аудиту є важливим для підприємств будь-якої галузі. Для свого ефективного функціонування вони потребують засобів виробництва, якими виступають як оборотні, так і оборотні активи. В процесі дослідження наша увага була направлена на необоротні активи, а саме – на процес їхнього формування на підприємстві. На початковому етапі такі активи представляють собою незавершені капітальні інвестиції, що накопичують усі витрати, пов'язані з необоротними засобами підприємства.

Для суб'єкта господарювання капітальні інвестиції представляють собою переважно надходження на підприємство основних засобів виробництва, які використовуватимуться ним в довгостроковій перспективі. Саме тому для підприємств є важливими правильний вибір та ефективне використання таких об'єктів. В період воєнного стану ці питання набули ще більшого значення за рахунок можливості їх руйнування в результаті воєнних дій на території України. Звичайно, правильне оформлення в бухгалтерському обліку процесу надходження основних засобів на підприємство допоможе йому уникнути небажаних штрафів.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних та методичних аспектів, практики обліку, аналізу та аудиту капітальних інвестицій підприємств у повоєнний період з ціллю ідентифікувати проблеми та розробити пропозиції щодо їх вирішення.

Для досягнення поставленої мети були вирішені такі **завдання**:

1. Дослідити сутність дефініції «капітальні інвестиції» в Україні та закордоном
2. Охарактеризувати сучасний етап нормативно-правового забезпечення обліку та аудиту капітальних інвестицій
3. Сформувані основні тренди рівня капітальних інвестицій у вітчизняній промисловості
4. Визначити особливості обліку інвестиційної діяльності підприємств

5. Проаналізувати стан капітальних інвестицій та сформувані напрями його вдосконалення

6. Провести аналіз капітальних інвестицій у вітчизняній та закордонній методиці та практиці

7. Дослідити процес організації та методичку аудиту капітальних інвестицій

Об'єктом дослідження є діяльність, облікова та контрольна система вітчизняного суб'єкта виробничого сектору, **предметом** – теоретичні, методичні та практичні питання організації діяльності обліку і контролю капітальних інвестицій вітчизняного підприємства.

При написанні роботи використовувалися такі методи дослідження: аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, абстрагування, конкретизація, порівняння, гіпотеза, формалізація, узагальнення, методи економічного аналізу, статистичних розрахунків.

Інформаційною базою дослідження стали вітчизняні та міжнародні нормативно-правові акти; роботи вітчизняних науковців: статті у фахових журналах, тези конференцій; облікові документи та звітність ТОВ «Євровікна».

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Теоретичне значення результатів дослідження полягає у розробці конкретних методичних підходів щодо трактування поняття «капітальні інвестиції», ідентифікації елементів облікової політики щодо капітальних інвестицій, механізмів забезпечення облікового відображення операцій з капітального інвестування.

Практична цінність полягає у розроблених пропозиціях оптимізації облікової та контрольної систем досліджуваного підприємства, зокрема:

- розробка Наказу Про облікову політику;
- використання розроблених тесту оцінки СВК та програми аудиту капітальних інвестицій для оптимізації системи внутрішнього контролю ТОВ «Євровікна»;
- використання результатів аналізу фінансового стану ТОВ «Євровікна» для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були апробовані в ході:

- написання фахової статті у Вісник Хмельницького національного університету Серія: «Економічні науки» на тему «Капітальні інвестиції: трактування та нормативне регулювання для цілей обліку і аудиту в повоєнній Україні»;

- участі в роботі XXIII Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці», 21 квітня 2023 р., м. Вінниця з доповіддю на тему «Капітальні інвестиції: проблема та порядок визнання»;

- участі в роботі XV Всеукраїнської наукової конференції за міжнародною участю «Актуальні питання сучасної економіки», 15 листопада 2023 р. м. Умань з доповіддю на тему «Проблеми обліку капітальних інвестицій у повоєнній економіці України»;

- участі в роботі XXIII Міжнародної наукової конференції студентів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання», 21 грудня 2023., м. Вінниця з тезами на тему «Тренди капітальних інвестицій у вітчизняній промисловості».

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 74 сторінках друкованого тексту. Робота містить 20 таблиць, 18 рисунків та 8 додатків. Список використаних посилань складається з 75 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1 Сутність дефініції «капітальні інвестиції» в Україні та за кордоном

Дослідженню питання сутності капітальних інвестицій досі приділяється велика увага як у вітчизняній, так і в закордонній науковій дискусії та нормативних документах, оскільки дане поняття не тільки по різному трактується, але й має різні назви.

Розпочнемо з ідентифікації капітальних інвестицій в Україні. Як зазначають О. Ф. Ярмолюк та О. М. Дмитренко, на сьогоднішній день у нормативно-правових актах відсутнє визначення, що чітко охарактеризувало б поняття «капітальні інвестиції» [6]. Так, у законі України «Про інвестиційну діяльність» наведено лише поняття інвестицій, якими даний нормативно-правовий акт визнає усі види інтелектуальних та майнових цінностей, що вкладаються в об'єкти різних видів діяльності, з метою створення прибутку (доходу) та/або досягнення соціального та екологічного ефекту [1]. Проте, для визнання капітальних інвестицій це поняття є недостатньо конкретним. У той же час за вказаним законом інвестиції, спрямовані на придбання, створення, реконструкцію чи технічне переоснащення основних засобів строком корисної експлуатації більше одного року, мають форму капітальних вкладень [1]. Тобто, виходячи з економічної логіки, можна синонімізувати дефініції капітальних інвестицій та капітальних вкладень. Однак, слід відмітити, що у наведеному визначенні йдеться лише про інвестиції в основні засоби, які представляють собою (за Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби») матеріальні активи, які утримуються підприємством з метою їх використання як у виробничій, так і невиробничій сферах або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, що мають очікуваний строк експлуатації більше одного року [2]. У той же час поняття інвестування не обмежується лише окремою статтею необоротних активів. З точки зору бухгалтерського обліку, відповідно до Інструкції «Про застосування Плану

рахунків», рахунок 15 «Капітальні інвестиції» призначений для обліку витрат на створення або придбання матеріальних та нематеріальних необоротних активів [3]. Тому для визнання «капітальних інвестицій» поняття «капітальні вкладення» застосовувати не варто, оскільки перше твердження є порівняно ширшим.

Г. О. Партин та О. В. Дідух у своїй праці посилаються на Податковий кодекс України [21]. Здавалося б, якщо в Законі України «Про інвестиційну діяльність» немає даного поняття, то звідки йому взятись у нормативно-правовому акті, основною метою якого є регулювання відносин у частині податків та зборів. Проте, у Податковому кодексі України і справді можна знайти визначення капітальних інвестицій, яке трактується як господарські операції, спрямовані на придбання будинків чи споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів чи нематеріальних активів, підлягаючих амортизації згідно норм цього Кодексу [4]. Як можна помітити, дане визначення включає в себе як матеріальні, так і нематеріальні активи. Проте, варто зауважити, що в даному випадку поняття «капітальні інвестиції» розглядає не ресурс, а господарську операцію.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», господарська операція – це дія або подія, що викликає зміни у складі активів, зобов'язань, власному капіталі підприємства [5]. Тобто, в порівнянні з попереднім визначенням, інвестиції являють собою не цінності, що вкладаються, а сам процес вкладення. Дослідник О. Ф. Ярмолюк підмітив, що дане визначення не містить кінцевої мети інвестування – отримання економічних вигід, що настають при придбанні об'єкта інвестування [6]. Також, автор звертає увагу, що під інвестиційними активами розуміються лише три види активів: основні засобами, нематеріальні активами та об'єкти нерухомості, хоча це визначення поширюється й на інші необоротні матеріальні активи і довгострокові біологічні активи [6].

Ще одне визначення, на яке хотілося б звернути увагу, міститься у НП(С)БО 7 «Основні засоби». У праці Н. В. Сергєєвої воно піддається великій критиці [8]. Проте, на нашу думку, воно варте уваги, оскільки висвітлює головні

проблеми визнання «капітальних інвестицій» та дає можливість підсумувати усі особливості даного поняття. Тож, згідно з даним положенням, капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи представляють собою витрати, що здійснюються підприємством з метою виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів, включаючи необоротні матеріальні активи, призначені для заміни діючих, і устаткування для монтажу, їх будівництво, реконструкцію, модернізацію, чи інші поліпшення, що збільшують первісну вартість такого активу [2]. Насамперед, дане визначення є дещо неповним у порівнянні із загальним поняттям капітальних інвестицій, оскільки спрямоване на їх характеристику лише в частині необоротних матеріальних активів. Проте, його можна порівняти за схожістю на визначення «капітальних вкладень» закону України «Про інвестиційну діяльність», оскільки часто під поняттям «необоротні матеріальні активи» розуміють основні засоби підприємства. Проте це не єдине, на що варто звернути увагу. Більшість науковців негативно ставиться до слова «витрати» на початку визначення. Дана позиція є досить зрозумілою, оскільки, згідно з Національним положенням (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» розуміє під поняттям «витрати» зниження економічних вигід внаслідок зменшення активів або збільшення зобов'язань, в результаті чого відбувається зменшення власного капіталу, виняток становить його зменшення за рахунок вилучення або розподілення власниками [7]. Думку з цього приводу вдало висловлює Н. В. Сергєєва, яка зазначає, що спершу, капітальні вкладення справді здійснюються у формі витрат, але їх відмінність полягає в тому, що вони спрямовані на створення чи поліпшення активів, використання яких, очікувано, призведе до збільшення економічних вигід у майбутньому. Себто, в результаті капітального інвестування вкладник отримає актив, а витрати, за своєю сутністю, не призводять до отримання економічних вигід у майбутньому та списуються, зменшуючи при цьому фінансовий результат підприємства [8].

І останнє, на що хотілося б звернути увагу при розгляді трактування капітальних інвестицій у національних нормативно-правових актах, це те, що не

у всіх регулюючих документах дане поняття зазначається саме як «капітальні інвестиції». Про це наголошують й О. Ф. Ярмолюк та О. М. Дмитренко, які у своїй праці звертають увагу на неоднозначність поняття «капітальні інвестиції», яке простежується в інших нормативно-правових документах. Адже окрім поняття «капітальні інвестиції», у законодавстві використовуються такі терміни: «незавершені капітальні інвестиції», «освоєні капітальні інвестиції», «капітальні вкладення», «витрати на будівництво та капітальний ремонт», тощо [6], як це представлено в ДОДАТКУ А.

При дослідженні вказаної дефініції варто зауважити, що нормативно-правові акти по-різному висвітлюють сутність поняття «капітальні інвестиції» також з причини галузевих особливостей. Тому слід звернутись не тільки до законодавчих актів, але й до термінологічних словників, які, на нашу думку, описуватимуть поняття по-перше, більш доступно, а, по-друге, більш незалежно, зважаючи на те, що вони, як правило, не задіяні у регулюванні конкретних сфер діяльності та мають довідковий характер.

Як і очікувалось, подібно з нормативно-правовими актами, словники також використовують різні дефініції сутності капітальних інвестицій. Для порівняння були опрацьовані різні джерела переважно економічного характеру. Проте, серед усіх визначень найбільш типовим та актуальним виявилось лише одне. Так, згідно з О. Волошином, капітальні вкладення – сукупність витрат у вигляді матеріальних, трудових та грошових ресурсів, спрямованих на розширене відтворення основних засобів як усіх галузей господарства так і приватних осіб [9]. Дане визначення має певну схожість з трактуванням Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Хоча, варто зазначити, що в ньому йдеться про значно більше коло осіб, і якщо національне положення обмежується лише межами підприємства, термінологічний словник має на увазі «усі галузі господарства та приватних осіб».

І в кінці дослідження питання сутності капітальних інвестицій на національному рівні було цікаво дослідити й думки інших науковців з цього приводу. В загальному, наукові дослідження спрямовані на опрацювання

нормативних документів, тому наукової новизни ми в них не побачили. Проте, хотілося б висвітлити одну з небагатьох цитат, яка на нашу думку, варта уваги, оскільки висвітлює сутність капітальних інвестицій з дещо іншого боку.

Так, згідно з О. Ф. Ярмолук, здебільшого вітчизняні нормативно-правові документи з відображення капітальних інвестицій в обліку та звітності підкреслюють їх «незавершеність». Капітальні інвестиції, що набувають ознак «завершеності» об'єкта, переходять до первісної вартості активу, введеного в експлуатацію [6]. Із цим твердженням важко не погодитись, оскільки за своєю сутністю капітальні інвестиції справді перетворюються на основні засоби, нематеріальні та інші активи підприємства на момент, коли усі витрати накопичені, а об'єкт повністю готовий до експлуатації.

При дослідженні дефініції капітальних інвестицій у закордонній науковій дискусії та міжнародних облікових регламентів, нам не вдалось знайти точне визначення. Проте, у міжнародних стандартах були знайдені аналогічні поняття, схожі за змістом до досліджуваного. Так, згідно з Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 40 «Інвестиційна нерухомість», інвестиційна нерухомість – нерухомість, під якою розуміється земля, будівля, або частина будівлі, або їх поєднання, що утримується власником або орендарем, що керується угодою про фінансову оренду, з метою отримання платежів за оренду чи збільшення вартості капіталу або досягнення обох цілей, а не для використання з метою виробництва чи постачання товарів, надання послуг чи для адміністративних цілей, або ж продажу в звичайному ході діяльності [10]. Водночас стандарт наголошує, що інвестиційна нерухомість призначена для утримання з метою отримання орендної плати або збільшення капіталу, або в їх поєднанні. Тобто нерухомість, яка в подальшому буде використовуватись власником для забезпечення власних потреб, не вважається інвестиційною.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» регулює порядок відображення інформації про інвестиції в основні засоби суб'єктів господарювання та їх зміни. Результат його аналізу можна описати словами Я. В. Ярмолюка, який зазначає, що у стандарті відсутні рекомендації

щодо облікового визнання інвестицій капітальними, так само, як і відсутня у відповідь на запитання, яким чином варто відображати витрати у бухгалтерському обліку, пов'язані з капітальним ремонтом об'єкта основних засобів. За МСБО 16 подальші витрати, що пов'язані з об'єктом основних засобів, включаються до вартості необоротного активу, якщо є ймовірність одержання майбутніх економічних вигід та їх можна вірогідно оцінити. При цьому витрати на періодичне обслуговування об'єкта у балансовій вартості основних засобів не відображаються [6].

Як і у ситуації з основними засобами, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» також не прописує, що створення нематеріального активу є процесом капітального інвестування, а згідно з п. 43 даного положення подальші витрати, пов'язані з цим видом активу включатимуться до балансової вартості лише якщо вони визнаватимуться новим нематеріальним активом.

Таким робом, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку розглядають капітальні інвестиції як передумову та складову формування первісної вартості об'єкта під час будівництва, виготовлення, придбання або поліпшення матеріального чи нематеріального довгострокового активу внаслідок інвестування, не визнаючи капітальні інвестиції окремим об'єктом бухгалтерського обліку та не надаючи деталізовану інформацію про їх елементи [6].

Отже, неоднозначність трактування капітальних інвестицій у національних нормативних документах, міжнародних регламентах та науковій дискусії негативно впливає на ефективність процесу управління капітальними інвестиціями. За результатами дослідження запропоноване таке визначення поняття «капітальні інвестиції»: це вкладення капіталу з метою придбання, створення, поліпшення необоротних активів підприємства.

1.2 Сучасний етап нормативно-правового забезпечення обліку та аудиту капітальних інвестицій

Оскільки капітальні інвестиції відіграють важливу роль на підприємстві, не менш важливим є їх правильний облік та контроль, регламентація якого здійснюється за допомогою нормативно-правових документів різних рівнів, представлених у табл.1.1.

Таблиця 1.1 – Нормативно-правове забезпечення обліку капітальних інвестицій за рівнями регламентації

Рівень регламентації	Нормативно-правове забезпечення
I рівень – Міжнародні нормативно-правові акти	МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість» МСБО 16 «Основні засоби» МСБО 38 «Нематеріальні активи» МСБО 23 «Витрати на позики»
II рівень – Національні нормативно-правові документи	Господарський кодекс України Податковий кодекс України Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» Закон України «Про інвестиційну діяльність»
III рівень – Підзаконні нормативно-правові акти	НП(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» НП(С)БО 7 «Основні засоби» НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» П(С)БО 31 «Фінансові витрати» Національний стандарт №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів» Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань
IV рівень – Інструкції та положення державного рівня	Методика розрахунку індексу капітальних інвестицій, Інструкція «Про застосування плану рахунків»
V рівень – Внутрішні інструкції та положення	Положення про облікову політику підприємства

Розроблено автором

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (фінансової звітності) покликані регулювати порядок представлення звітності підприємств на світовому рівні. Вони мають рекомендаційний характер, якщо інше не встановлено національним законодавством. Так, в Україні суспільно значущі та інші підприємства, перелік яких встановлений Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», мають оприлюднювати фінансову звітність, складену за вимогами МСФЗ. Крім того, чинними є національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку.

Господарський кодекс України має на меті регулювання відносин між різними суб'єктами господарювання. Категорія капітальних інвестицій має відношення до даного кодексу в частині підрядного будівництва як методу їх формування та інноваційної діяльності, що згідно зі ст. 325 ґрунтується на основі здійснення інвестицій з метою реалізації довгострокових науково-дослідних програм [15]. Регулювання капітального будівництва спрямоване на такі основні аспекти як договір підряду, обов'язки та права учасників та відповідальність за його порушення. Правове регулювання інвестиційної діяльності здійснюється в частині державних гарантій та експертиз та договору на створення і передачу науково-технічної продукції [15].

Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає загальні умови інвестування в Україні, захищає права, майно та інтереси суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від їхніх форм власності [1]. Окрім цього, закон врегульовує порядок реалізації державної підтримки в частині інвестицій та процедуру проведення експертиз з боку держави [1].

Податковий кодекс України, зважаючи на особливість сфери його застосування, встановлює податкове регулювання операцій з капітальними інвестиціями. Наприклад, згідно з ст. 198.3 даного кодексу сума податку на додану вартість, сплаченого у тому числі у зв'язку з придбанням (будівництвом, спорудженням) основних фондів включається до суми податкового кредиту підприємства [4]. Стаття 138 визначає мінімально допустимі строки амортизації об'єктів інвестицій після введення їх в експлуатацію [4]. Також нормативний акт дотично стосується капітальних інвестицій в частині податку на майно, яке згідно з п. 69.22 Перехідних положень не нараховуватиметься на знищені або пошкоджені внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України об'єкти житлової та/або нежитлової нерухомості і відновиться лише після їх капітального ремонту та визнання придатними для використання за цільовим призначенням [4].

Національний стандарт №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів» є обов'язковим для застосування при проведенні оцінки цілісних майнових

комплексів. Він виділяє та розкриває сутність трьох методів оцінки: майнового, дохідного та порівняльного, а також вимоги до звіту за результатами проведеної оцінки. Даний стандарт також допомагає сформувати первісну вартість об'єкту або групи об'єктів, які допомагають підприємству здійснювати свою діяльність [23].

Методика розрахунку індексу капітальних інвестицій розроблена з метою вдосконалення статичної методології капітальних інвестицій та забезпечення методичного інструментарію для проведення інвестиційних процесів в Україні. Розрахунок зазначеного індексу здійснюється методом обчислення відношення вартості активів, у які інвестовано кошти у певному кварталі, з урахуванням індексів цін, до середньої вартості активів у цьому кварталі [24].

Положення про інвентаризацію визначає порядок організації інвентаризації, основні правила при її проведенні та правильне оформлення результатів. Даний документ виділяє такі об'єкти, як основні засоби, нематеріальні активи, запаси, грошові кошти та їх еквіваленти, незавершені капітальні інвестиції, біологічні активи, дебіторську та кредиторську заборгованість, витрати та доходи [25]. Для кожного з них описані особливості проведення інвентаризації. Основні моменти, на які звертається увага при проведенні інвентаризації незавершених капітальних інвестицій, представлені перевіркою в натурі та фіксуванням даних в інвентаризаційному описі. Об'єкти, що обліковуються як капітальні інвестиції, водночас введені в експлуатацію та використовуються підприємством, але з тих чи інших причин не оформлені документально, фіксуються в окремому інвентаризаційному описі так само як об'єкти, будівництво яких припинене та які мають бути списані з балансу [25].

Інструкція «Про застосування плану рахунків» призначена для регламентації основних рахунків бухгалтерського обліку та правил їх ведення з метою узагальнення інформації про діяльність підприємства методом подвійного запису, зокрема, для обліку капітальних інвестицій даний нормативно-правовий акт виділяє рахунок 15 «Капітальні інвестиції» [2]. Він містить субрахунки, основним призначенням яких є розкриття більш повної

інформації щодо об'єкта обліку в розрізі видів активів, рух яких на них відображається (див. рис. 1.2)

151 "Капітальне будівництво"	<ul style="list-style-type: none"> • відображаються витрати на будівництво, що здійснюється як господарським, так і підрядним способом для власних потреб підприємства
152 "Придбання (виготовлення) основних засобів"	<ul style="list-style-type: none"> • призначений для обліку витрат на придбання або виготовлення власними силами матеріальних активів, облік яких ведеться на рахунку 10 "Основні засоби" (крім об'єктів будівництва та основного стада)
153 "Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів"	<ul style="list-style-type: none"> • відображаються витрати підприємства (організації, установи) на придбання або виготовлення власними силами матеріальних активів, облік яких ведеться на рахунку 11 "Інші необоротні матеріальні активи"
154 "Придбання (створення) нематеріальних активів"	<ul style="list-style-type: none"> • відображаються витрати підприємства на придбання або створення власними силами активів, облік яких ведеться на рахунку 12 "Нематеріальні активи"
155 "Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів"	<ul style="list-style-type: none"> • ведеться облік витрат на придбання або вирощування (створення) довгострокових біологічних активів, облік яких ведеться на рахунку 16 "Довгострокові біологічні активи", у тому числі на вирощування незрілих довгострокових біологічних активів, та формування основного стада робочої і продуктивної худоби (крім тварин, які обліковуються на рахунку 21 "Поточні біологічні активи"

Рисунок 1.1 – Субрахунки Рахунку 15 «Капітальні інвестиції» та їх призначення згідно з Інструкцією «Про застосування плану рахунків»

Застосування тих чи інших аналітичних рахунків трактується особливостями виду діяльності, яку веде підприємство.

Проте, як зазначає О. В. Кравченко, оборотів по даному рахунку не достатньо для визначення ефективності необоротних активів, реалізованих до повного нарахування амортизації [12]. У зв'язку з цим, автор наголошує на необхідності відкриття нових субрахунків до рахунку 15 «Капітальні інвестиції» у відповідності зі структурою відтворення основних засобів та способів організації інвестиційного циклу. Науковець пропонує впорядкувати облік за допомогою введення додаткових субрахунків, що задовольнятимуть різні інформаційні потреби підприємства щодо аналізу і контролю капітальних інвестицій, а також ввести нові субрахунки до рахунку 15, які виокремлювали б складові капітальних інвестицій (див. табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Характеристика субрахунків до рахунку 15 «Капітальні інвестиції»

Субрахунок	Призначення
1511 «Капітальне будівництво»	для обліку всіх витрат, які були понесені при будівництві;
1521 «Придбання основних засобів»	для обліку основних засобів які закупаються в сторонніх організаціях;
1522 «Виготовлення основних засобів»	для обліку об'єктів, які були виготовлені власними силами;
1523 «Модернізація основних засобів»	для обліку витрат, які були понесені на поліпшення даного об'єкта;
1531 «Придбання необоротних матеріальних активів»	для обліку матеріальних активів, які закупаються в сторонніх організаціях;
1532 «Виготовлення необоротних матеріальних активів»	для обліку матеріальних активів, які були виготовлені власними силами;
1541 «Придбання нематеріальних активів»	для обліку нематеріальних активів, які були закуплені в сторонніх організаціях;
1542 «Виготовлення нематеріальних активів»	для обліку нематеріальні активи, які були створені власними силами;
1551 «Придбання довгострокових біологічних активів»	для обліку активу, який був придбаний за допомогою сторонньої організації;
1552 «Виготовлення довгострокових біологічних активів»	для обліку витрат, які пов'язані з вирощуванням довгострокових біологічних активів (тварини, рослини), або створенням власними силами;

Узагальнено за [12]

На думку автора, такий розподіл дозволить згрупувати необоротні активи за характером надходження на підприємство та упорядкувати інформацію для забезпечення потреб управлінського персоналу. Аналогічно вважає й Рагуліна І.І. [56].

Оскільки, капітальні інвестиції – це майбутні необоротні активи, їхній склад фактично являє собою первісну вартість цих матеріальних та нематеріальних засобів діяльності підприємства, що регулюється Національними стандартами (положеннями) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» та 8 «Нематеріальні активи». В частині формування первісної вартості стандарти майже ідентичні та включають до складу лише витрати, що прямо пов'язані з формуванням та доведенням до стану, придатного до експлуатації. Відмінністю є транспортні витрати, що у випадку з нематеріальними активами є

недоречними. Також хотілося б звернути увагу на фінансові витрати, що згідно з обома положеннями включаються лише у випадках, регламентованих НП(С)БО 31 «Фінансові витрати». Критичний аналіз документу показав, що саме під ці окремі випадки й підпадають капітальні інвестиції, точніше кваліфікаційні активи, під якими розуміються активи, на створення яких потрібен тривалий проміжок часу.

На рівні підприємства облік капітальних інвестицій регулюється Наказом про облікову політику підприємства. Цей документ встановлює порядок ведення бухгалтерського обліку в частині, де Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку передбачають багатоваріантність. Щодо частини, що стосується капітальних інвестицій, в обліковій політиці варто врахувати й особливості формування первісної вартості об'єктів інвестування та визначити перелік витрат яких зазнає підприємство інвестуючи кошти або інше майно [66].

Порядок відображення капітальних інвестицій у фінансовій звітності встановлюється Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», та Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності. Національне положення встановлює загальну мету звітування, принципи яких потрібно дотримуватись при складанні фінансової звітності та типові форми фінансової звітності. Капітальні інвестиції відображаються у формі фінансової звітності №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан), рядку 1005 «Незавершені капітальні інвестиції» [26]. Методичні рекомендації призначені для більш повного обґрунтування доречності відображення інформації у тих чи інших статтях фінансової звітності. Пункти рекомендацій розкривають зміст кожної зі статей форм фінансової звітності. Так, у статті «Незавершені капітальні інвестиції» відображається вартість капітальних інвестицій, що на дату балансу відображаються в обліку як незавершені [14].

Звичайно, війна в Україні внесла свої корективи в облік та звітування вітчизняних суб'єктів господарювання. На рис. 1.1 можна побачити основні сфери, які зазнали змін в період воєнного стану, узагальнені за роботою

О. М. Прокопової [20].

Рисунок 1.2 - Сфери впровадження новацій, пов'язаних із запровадженням воєнного стану в Україні

Як можна помітити, зміни прямо не стосуються капітальних інвестицій, проте, на витрати, з яких вони формуються, можуть вплинути зміни щодо ПДВ, зовнішньоекономічної діяльності та податкової звітності.

Нормативно-правове забезпечення аудиту капітальних інвестицій регулюється Господарським кодексом України, Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», Міжнародними стандартами

аудиту, положеннями Органу суспільного нагляду та Аудиторською палатою України, внутрішньофірмовими стандартами аудиту та іншими нормативно-правовими актами. В. Ю. Фабіянська доречно зазначає, що їх можна класифікувати за певними рівнями регулювання (див. табл. 2.3).

Таблиця 1.4 - Рівні нормативно-правового регулювання незалежного аудиту в Україні

Рівень регулювання	Документ (група документів)	Характеристика
I рівень	Господарський кодекс України [8]	У ст. 362 визначено, що аудиторська діяльність - це незалежна професійна діяльність аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, зареєстрованих у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, з надання аудиторських послуг
II рівень	Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [7]	Визначає правові засади аудиту фінансової звітності, здійснення аудиторської діяльності в Україні, врегульовує відносини, що виникають при її здійсненні, приводить норми нац. законодавства у сфері аудиторської діяльності у відповідність із законодавством ЄС
III рівень	Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [9]; Кодекс етики професійних бухгалтерів [10]	Аудиторські стандарти формують єдині базові нормативні вимоги до якості й надійності аудиту, що забезпечують за дотримання певного рівня гарантії результатів перевірки. Стандарти аудиту визначають загальний підхід до проведення аудиту, масштаб аудиторської перевірки, види звітів аудиторів, питання методології, базові принципи професійної етики, яких мають дотримуватися всі суб'єкти аудиторської діяльності
IV рівень	Положення Органу суспільного нагляду, АПУ, інші законодавчі акти	Визначають відповідальність аудитора за неналежну якість надання аудиторських послуг
V рівень	Внутрішньофірмові стандарти аудиту	Використовуються аудиторською фірмою при наданні аудиторських послуг, підготовці документації, виходячи із встановлених правил та особливостей діяльності аудиторської фірми

Укладено за [15]

Перший рівень регулювання встановлюється Господарський кодексом України. Даний кодекс розкриває зміст таких понять, як аудиторська діяльність, аудитор, суб'єкт аудиту, аудит фінансової звітності та державний фінансовий аудит [16]. Також він частково виокремлює суб'єктів, які підлягають аудиторській перевірці, зазначаючи у ст. 73 п. 8, ст. 78 п. 8 та ст. 90, що фінансова

звітність державного унітарного підприємства, комунального унітарного підприємства та господарського товариства відповідно може підлягати обов'язковій перевірці незалежним аудитором

Другий рівень аудиторської діяльності регулюється Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Даний закон регулює різні сфери аудиторської діяльності, які узагальнюються в десяти розділах [19].

Третій рівень регулюється Міжнародними стандартами аудиту та Кодексом етики професійних бухгалтерів. Міжнародні стандарти дозволяють сформулювати єдині вимоги до проведення аудиту, а Кодекс етики встановлює основні принципи професійної етики для професійних бухгалтерів.

Четвертий рівень являє собою положення, що приймаються Органом суспільного нагляду та Аудиторською палатою України. Вони регламентують умови проведення аудиторської діяльності своїх членів та, відповідно, захист їхніх інтересів, а також відповідальність за неналежне виконання своїх обов'язків аудиторами.

П'ятий рівень в межах фірми являє собою сукупність правил та методик, якими вона керується при веденні своєї діяльності і які узагальнені у внутрішньофірмових документах – стандартах. Як і більшість внутрішніх документів, аудиторська компанія сама визначає порядок та доцільність їх розробки та впровадження.

Варто також зауважити, що на жодному з рівнів капітальні інвестиції не визнаються окремим об'єктом аудиту. Обґрунтуванням цього є п. 3 Міжнародного стандарту аудиту 200 «Загальні цілі незалежного аудиту», згідно з яким метою аудиту є підвищення довіри до фінансової звітності через висловлення думки щодо її відповідності усім встановленим вимогам фінансового звітування [18]. Тобто, об'єктом перевірки для аудиту є уся фінансова звітність, а не конкретний об'єкт обліку.

Отже, правильний облік та контроль капітальних інвестицій є важливою складовою їх достовірного відображення у фінансовій звітності. Разом з тим, це питання регулюється великою кількістю нормативно-правових документів

різних рівнів, опрацювання яких потребує великої кількості часу. В частині обліку, на нашу думку, було би доцільно сформувати окремий Національний стандарт, що відображав би особливості обліку капітальних інвестицій на рівні з іншими об'єктами обліку, такими як основні засоби чи нематеріальні активи. В частині аудиту, на нашу думку, загальні нормативно-правові акти не містять повної інформації з приводу порядку контролю капітальних інвестицій, тому підприємствам варто звертати більше уваги на внутрішні документи, які дозволяють врахувати усі особливості їхньої діяльності.

Висновок до розділу I

Дослідження теоретичних засад обліку, аналізу і аудиту капітальних інвестицій дозволило ідентифікувати проблему, що заважає ефективній організації управління капітальними інвестиціями на вітчизняних підприємствах, – відсутність єдиного трактування цієї дефініції у вітчизняних та міжнародних нормативних документах та науковій дискусії. Для вирішення цієї проблеми нами було запропоновано авторське визначення «капітальні інвестиції – це вкладення капіталу з метою придбання, створення, поліпшення необоротних активів підприємства».

Встановлено, що облік та аудит капітальних інвестицій вітчизняних підприємств регламентується великою кількістю документів – як українських, так і міжнародних. За результатами їх критичного аналізу представлені їх класифікації за рівнями ієрархії, продемонстрований вплив воєнного стану на нормативне регулювання в Україні, виділені аспекти обліку і аудиту капітальних інвестицій, які регулюються кожним нормативним документом, запропоновано розширення субрахунків рахунку 15 «Капітальні інвестиції» для задоволення інформаційних потреб організації аналізу і контролю капітальних інвестицій на підприємстві. Акцентовано увагу на доцільності формування НП(С)БО для обліку капітальних інвестицій за аналогією до стандартів щодо основних засобів та нематеріальних активів. Це допоможе організувати ефективне управління

інвестиціями на рівні підприємства. Також запропоновано підприємствам звертати більше уваги на внутрішні документи регламентації контролю і аудиту капітальних інвестицій, які дозволяють врахувати усі особливості їхньої діяльності.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИКА ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

2.1 Тренди рівня капітальних інвестицій у вітчизняній промисловості

Незважаючи на різноманітність видів діяльності вітчизняних підприємств, їхні вкладення характеризуються певною систематичністю, що дозволяє згрупувати капітальні інвестиції за однорідними ознаками та відобразити у вигляді тенденцій для розуміння чинників впливу та подальшого прогнозу.

Для початку розглянемо загальну динаміку капітальних інвестицій. Для оптимальної оцінки змін обсягу досліджуваного об'єкта (нівелювання впливу воєнного стану) нами були взяті дані сайту Державної служби статистики України за період 2017-2021 років (рис. 2.1) [27].

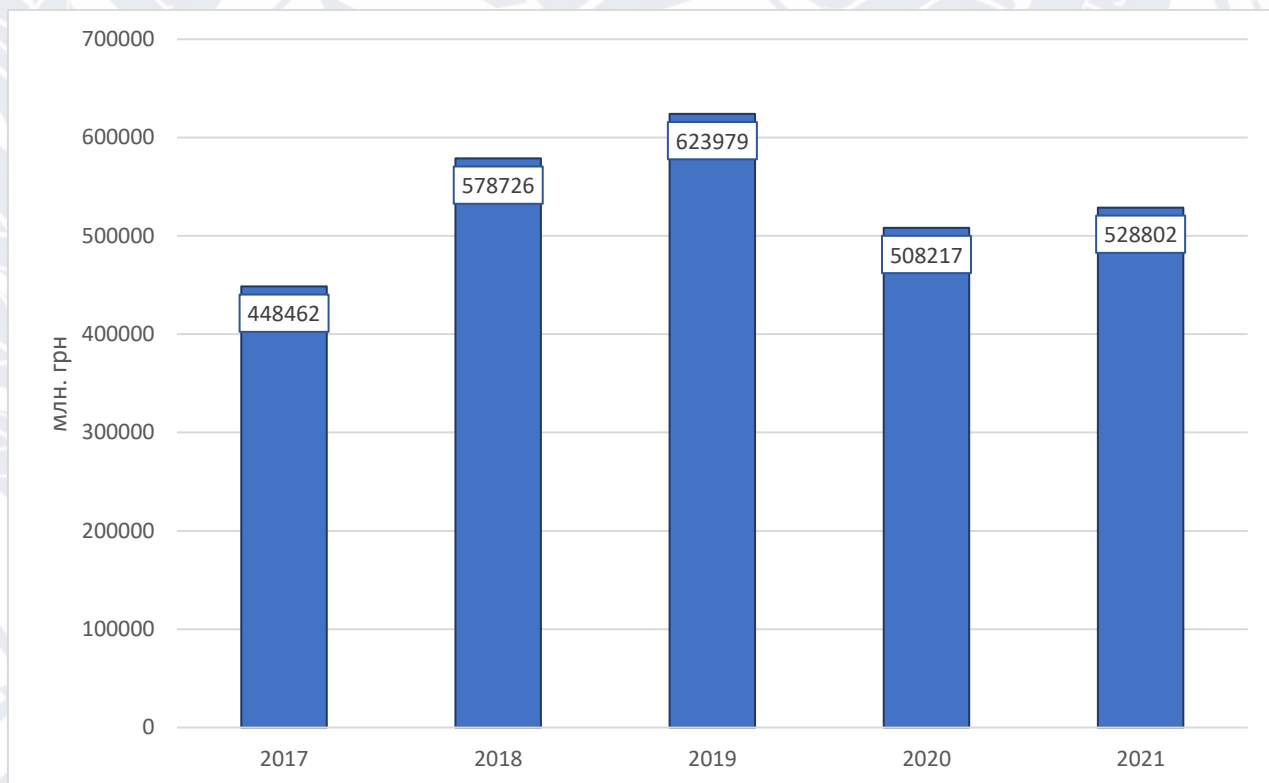

Рисунок 2.1 – Обсяги капітальних інвестицій в Україні згідно з даними Державної служби статистики України

На представленому рисунку можна побачити чітке зростання обсягу капітальних інвестицій в періоді 2017-2019 років, що свідчить про підвищення інвестоспроможності суб'єктів інвестиційної діяльності. Водночас, в 2020 році відбулось різке зниження досліджуваного показника на 115 762 млн. грн. Така

зміна може пояснюватись періодом пандемії Covid-19, що значно вплинула не тільки на капітальні інвестиції, але й економічну активність в цілому. Проте, як можна побачити на підставі останніх досліджень, обсяг капітальних інвестицій знову почав збільшуватись, хоча й наслідки пандемії не залишились непоміченими.

Щодо більш сучасного воєнного і у майбутньому, повоєнного періоду, тенденції достатньо очевидні. Можна констатувати наразі припинення іноземних та значне зменшення вітчизняних капітальних інвестицій у зв'язку з повномасштабною війною на території України. Разом з тим є обґрунтоване сподівання на значні інвестиції на відбудову вітчизняної економіки у повоєнний період. Слід відмітити, що ці очікування можуть не справдитися, бо у зруйнованій війною економіці можуть бути вичерпані внутрішні резерви – як у держави, так і у фізичних та юридичних осіб, а міжнародні підтримка залежить від багатьох факторів, як внутрішніх (зокрема, успішності реформ в Україні, боротьби з корупцією тощо), так і зовнішніх (наприклад, політичної підтримки таких інвестицій закордонним електоратом). Разом з тим, і перша тенденція припинення інвестицій має деякі виключення – здійснення внутрішніх інвестицій у релоковані підприємства, зовнішня підтримка важливих інвестиційних гуманітарних проєктів тощо.

Оскільки капітальні інвестиції характеризуються не лише обсягами вкладень, нами було досліджено капітальні інвестиції в розрізі об'єктів інвестування за аналогічний період (табл. 2.1).

З табл. 2.1 можна побачити, що найбільша частина інвестицій припадає на матеріальні активи. Серед них найбільш інвестиційно привабливими виявились будівлі та споруди, обладнання, транспортні засоби та біологічні активи. При інвестуванні у нематеріальні активи за результатами дослідження, перевага надавалась програмному забезпеченню та різного роду патентам та ліцензіям.

Таблиця 2.1 – Капітальні інвестиції за видами активів згідно даних Державної служби статистики України

Показник	Роки, млн. грн				
	2017	2018	2019	2020	2021
Усього	448462	578726	623979	508217	528802
Інвестиції у матеріальні активи	432040	542335	600568	483324	505246
будівлі житлові	53372	57396	58015	34886	47798
будівлі нежитлові	65605	88846	100468	78920	71496
інженерні споруди	78564	111315	149153	127995	148150
машини, обладнання та інвентар	154722	187651	198455	161637	158725
транспортні засоби	60124	73926	65871	50075	54412
земля	1994	1673	2230	2298	2094
довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	3728	4528	6000	5247	4941
інші матеріальні активи	13931	17000	20376	22266	17630
Інвестиції у нематеріальні активи	16422	36391	23411	24893	23556
у тому числі					
програме забезпечення та бази даних	8196	9476	10215	12411	13731
права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права (уключаючи розважальні програми й оригінали літературних і художніх творів), патенти, ліцензії, концесії тощо	6228	24382	8389	8389	—

Узагальнено за [27]

Також характерною рисою для динаміки капітальних інвестицій в Україні за вказаний період є відносна стійкість представлених показників, яка корелюється лише загальним обсягом вкладень. У відсотковому вираженні цей взаємозв'язок прослідковується чіткіше, як це показано у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 - Капітальні інвестиції за видами активів згідно з даними Державної служби статистики України

Показник	Роки, %				
	2017	2018	2019	2020	2021
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Інвестиції у матеріальні активи	96,3	93,7	96,2	95,1	95,5
будівлі житлові	11,9	9,9	9,3	6,9	9,1
будівлі нежитлові	14,6	15,4	16,1	15,5	13,5
інженерні споруди	17,5	19,2	23,9	25,2	28,0
машини, обладнання та інвентар	34,5	32,4	31,8	31,8	30,0
транспортні засоби	13,4	12,8	10,5	9,9	10,3
земля довгострокові біологічні активи	0,5	0,3	0,3	0,4	0,4
рослинництва та тваринництва	0,8	0,8	1,0	1,0	0,9
інші матеріальні активи	3,1	2,9	3,3	4,4	3,3
Інвестиції у нематеріальні активи	3,7	6,3	3,8	4,9	4,5
у тому числі	1,8	1,6	1,6	2,4	2,6
програмне забезпечення та бази даних					
права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права (включаючи розважальні програми й оригінали літературних і художніх творів), патенти, ліцензії, концесії тощо	1,4	4,2	1,3	1,7	—

Узагальнено за [27]

Табл. 2.2 звертає увагу на те, що за обсягом вкладень машини та обладнання значно випереджають інші види активів. Такий відсоток частки, на нашу думку, може бути пов'язаний з тим, що вони активно використовуються у виробничому процесі підприємства, найбільше у ньому задіяні, та, як наслідок, найбільше зношуються.

Також одним з найбільш помітних трендів в динаміці є збільшення частки інженерних споруд. На перший погляд може здатись, що на цей вид активу не вплинула пандемія, про що свідчить стійке зростання його частки протягом усього досліджуваного періоду. Проте, порівнявши дані з табл. 2.1, можна

зробити висновок, що капітальні інвестиції в інженерні споруди також зменшувались, проте за рахунок більш істотного зменшення частки транспортних засобів та відносної стабільності інших показників ці зміни не відобразились на загальному балансі.

При розгляді загальної динаміки капітальних інвестицій важливо оцінити вклад кожного з суб'єктів господарювання, який при детальному розгляді розподілений достатньо нерівномірно. В табл. 2.3 представлена структура капітальних інвестицій в розрізі джерел фінансування.

Таблиця 2.3 – Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування згідно з даними Державної служби статистики України

Показник	Роки, %				
	2017	2018	2019	2020	2021
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
у тому числі за рахунок коштів державного бюджету	3,4	3,9	4,9	8,7	9,2
коштів місцевих бюджетів	9,3	8,7	9,1	10,4	8,4
власних коштів підприємств та організацій	69,1	70,8	65,4	66,5	68,6
кредитів банків та інших позик	6,6	7,8	10,8	6,7	5,0
коштів інвесторів-нерезидентів	1,4	0,3	0,7	0,4	0,1
коштів населення на будівництво житла	7,3	6,0	5,2	4,9	5,4
інших джерел фінансування	2,9	2,5	3,9	2,4	3,3

Узагальнено за [27]

З табл. 2.3 можна побачити, що більша частина капітальних інвестицій формується за рахунок власних коштів підприємств та організацій, що є досить зрозумілим, враховуючи специфіку їх діяльності та кількісне співвідношення з іншими підприємствами та організаціями. Зважаючи на відносну стабільність даного показника, пропонуємо розглянути ті джерела формування капітальних інвестицій, які хоч і займають меншу частку, але зазнали найбільших змін протягом досліджуваного періоду. Мова йде про два показника: кошти державного бюджету та інвесторів-нерезидентів. Так, частка капітальних інвестицій за рахунок коштів державного бюджету збільшилась майже в три рази, що може свідчити про її стабільність та відносну стійкість до стресових

ситуації в країні, а також зменшення обсягів інвестицій за рахунок інших джерел фінансування. Враховуючи порядок змін протягом досліджуваного часового періоду, можна було б висунути припущення про її позитивну динаміку в майбутньому, якби не було впливу воєнного стану на економічні показники. У випадку з коштами інвесторів-нерезидентів можна спостерігати протилежну ситуацію - частка стрімко падає. Це може вказувати на зменшення інвестиційної привабливості країни, проте, зважаючи на поточну ситуацію, можна сподіватися, що в майбутньому динаміка даного показника зазнає змін.

При аналізі окремого підприємства за аналогічний період можна спостерігати дещо інакшу тенденцію. На рис. 2.2 представлені дані рядка 1005 Балансу (Звіту про фінансовий стан) ТОВ «Євровікна» за період 2019-2022 років. Ґрунтуючись на припущенні, що на практиці придбані необоротні активи майже одразу вводяться в експлуатацію, представлені дані характеризують капітальні інвестиції досліджуваного підприємства у створення (реконструкцію) необоротного матеріального активу.

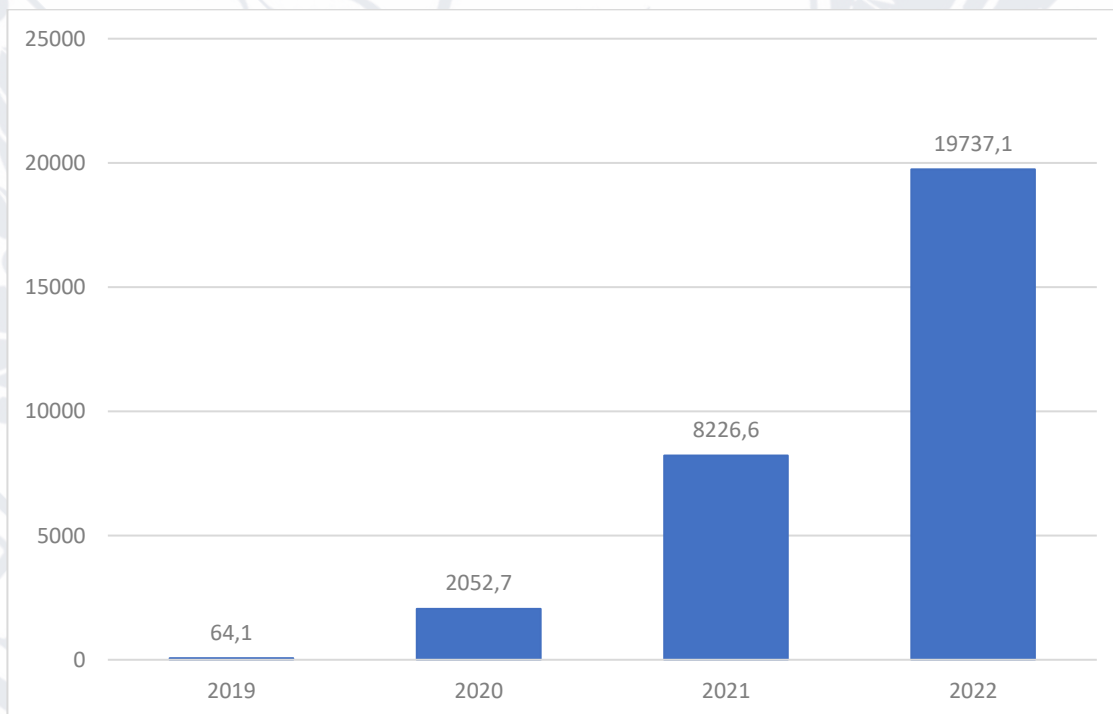

Рисунок 2.2 – Обсяги капітальних інвестицій ТОВ «Євровікна», тис. грн

Період початку робіт з реконструкції припав на 2019 р., що пояснює значну різницю між обсягом капітальних інвестицій в цей період та інші роки. Хоча, з першого погляду, динаміка показника підприємства значно відрізняється від графіку обсягів досліджуваного показника в країні, на нашу думку, вона цілком відображає усі особливості загального стану вітчизняних капітальних інвестицій. Саме 2019 рік виявився найбільш сприятливим для капітального інвестування українських суб'єктів господарювання в своє розширення і оновлення, а наступні роки демонстрували виконання прийнятих раніше рішень.

Представлений графік є дещо неповним, оскільки протягом періоду відбувалось капітальне інвестування, яке на дату балансу було завершено та перетворено у необоротні активи підприємства. Для послаблення впливу даного фактору нами було сформовано загальний графік обсягів капітальних інвестицій з урахуванням ступеня їх завершеності. При цьому, звертаємо увагу, що показник 2019 року не було скориговано в силу відсутності даних попереднього звітного періоду.

Рисунок 2.3 – Скориговані обсяги капітальних інвестицій ТОВ «Євровікна», тис. грн

Даний графік можна назвати гіперболізованою моделлю обсягів капітальних інвестицій в Україні, яка дозволяє більш чітко прослідкувати

динаміку капітальних інвестицій саме у виробничій сфері. Звичайно, з врахуванням похибки щодо інших суб'єктів інвестування, представлених у табл. 2.3.

При аналізі ТОВ «Євровікна» нами також було розглянуто вкладення підприємства за видами активів. За основу для дослідження було взято два основних види активів: нематеріальні та матеріальні, які в підприємства представлені у вигляді основних засобів. Оскільки їх балансова вартість може дещо викривити динаміку за рахунок нарахованої амортизації, нами було досліджено тенденцію зміни цих показників на основі їх первісної вартості.

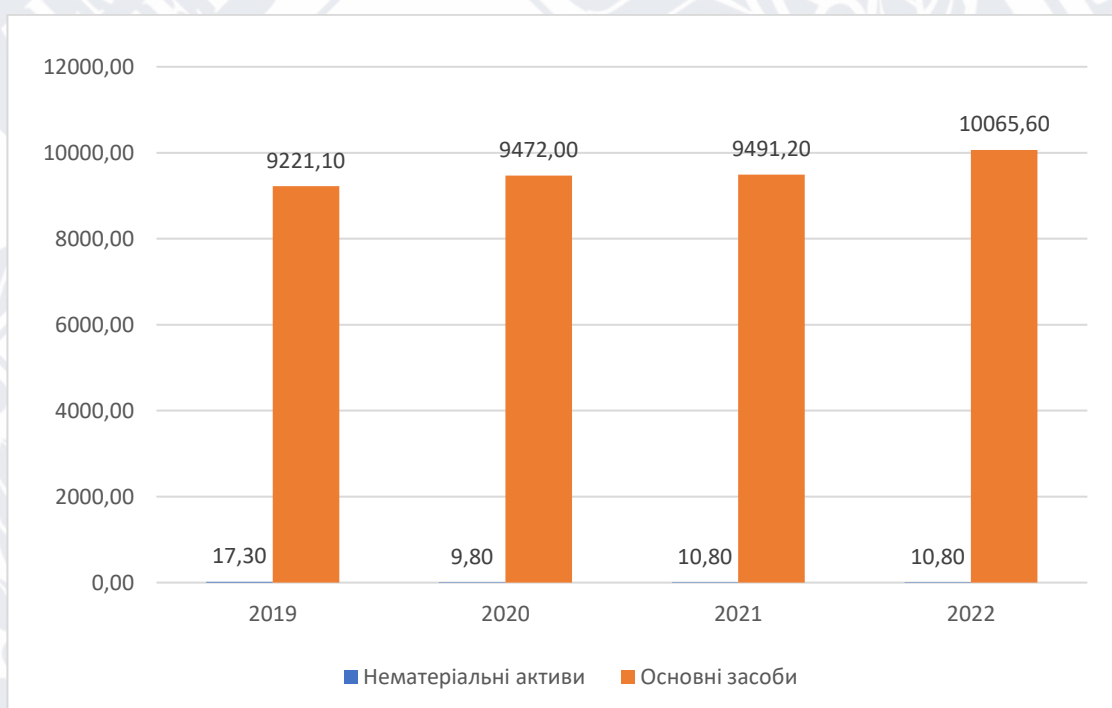

Рисунок 2.4 – Обсяги нематеріальних та матеріальних активів ТОВ «Євровікна», тис. грн

Як можна побачити, загальна тенденція по підприємству дещо відрізняється від даних Служби статистики, проте пропорція між матеріальними та нематеріальними активами зберігається, що пояснюється меншим використанням таких активів в діяльності.

При дослідженні капітальних інвестицій за джерелами фінансування було встановлено, що можливими засобами інвестицій для ТОВ «Євровікна» можуть

бути власні кошти та короткострокові кредити банків. Пропонуємо дослідити їх динаміку.

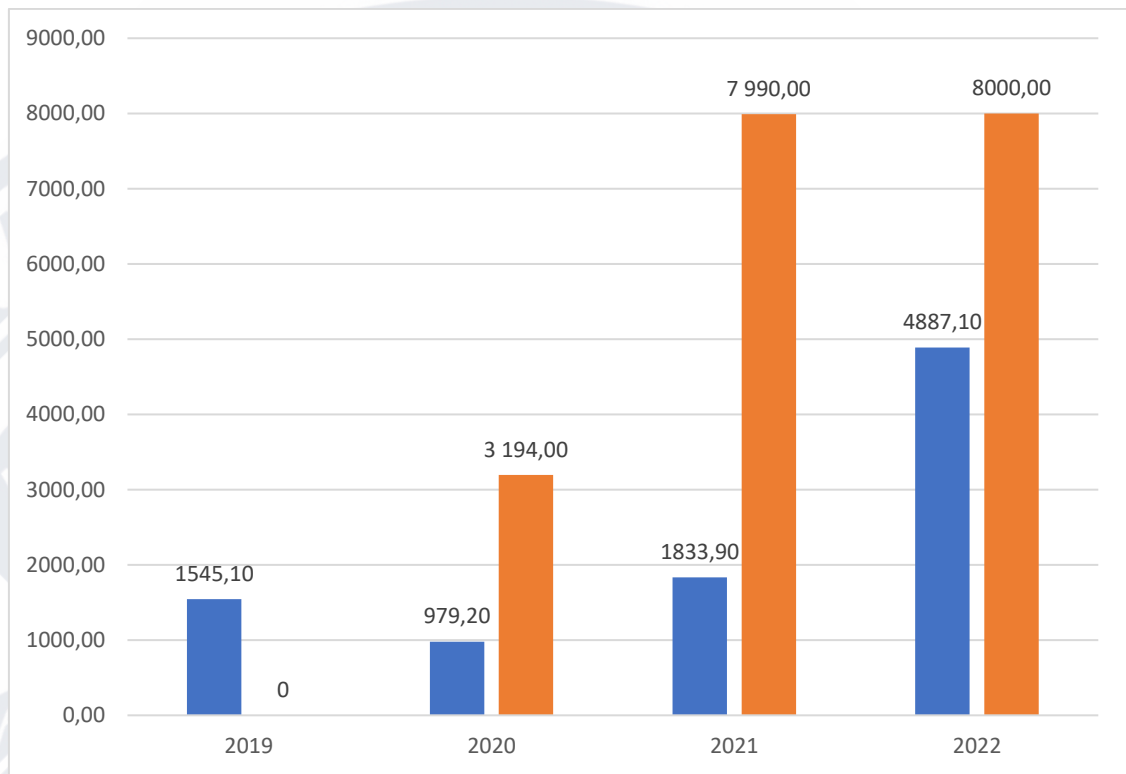

Рисунок 2.5 – Обсяги можливих джерел фінансування ТОВ «Євровікна», тис. грн

Порівняно з початком досліджуваного періоду, загальні обсяги грошових коштів, так само, як і кредитних, помітно зросли. Варто звернути увагу й на значне перевищення короткострокового кредиту над власними активами, що ставить під питання платоспроможність підприємства щодо його погашення. Водночас, така сума наданого кредиту може свідчити і про впевненість банку у погашенні коштів кредитором. В будь-якому випадку, можна констатувати факт зниження фінансової стійкості підприємства, оскільки протягом останніх років воно не спроможне забезпечити свої потреби за рахунок власних грошових коштів.

Оскільки досліджуване підприємство в цілому реагує на зовнішні фактори аналогічно загальним даним статистики в Україні, то не беручи до уваги деякі відхилення, можна стверджувати, що тенденції повоєнного періоду для країни будуть актуальними й для нього.

Якщо говорити про тренди майбутньої відбудови, найчіткіше їх будуть відображати тренди поточних руйнувань (рис. 2.6).

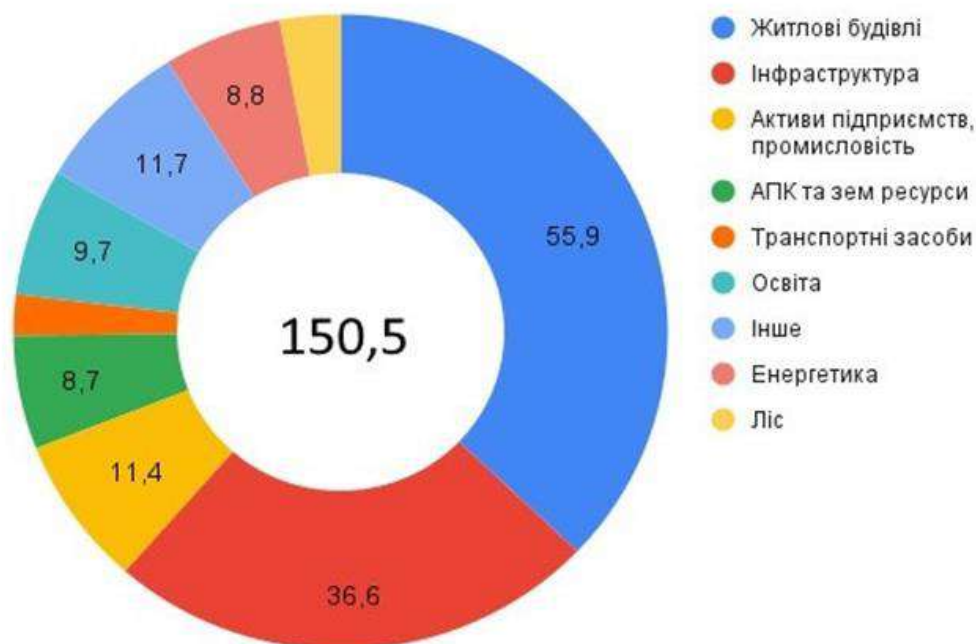

Рисунок 2.6 – Збитки від руйнувань та пошкоджень за секторами економіки, \$ млрд

Так, згідно з даними Київської школи економіки, сукупні прямі збитки від руйнувань та пошкоджень об'єктів громадського сектору станом на червень 2023 року складають близько \$15,6 млрд [35]. З представленого рисунку вже можна побачити основні сектори економіки, на які будуть спрямовані майбутні інвестиції періоду відбудови. Серед них основними напрямками буде відновлення житлових споруд, об'єктів інфраструктури та активів підприємств.

Отже, аналіз динаміки капітальних інвестицій дозволяє оцінити поточну ситуацію, спрогнозувати подальші тренди та виявити основні фактори впливу. Якщо абстрагуватися від воєнних подій в Україні, можна зазначити, що загальні обсяги капітальних інвестицій характеризувалися позитивною динамікою, за виключенням періоду початку пандемії. За видами активів найбільшу частку займають матеріальні активи, зокрема, машини, обладнання та інвентар. В динаміці вони майже зрівнялись за обсягами з інженерними спорудами. На нашу думку, така зміна продовжиться й надалі, зважаючи на кількість зруйнованих

об'єктів інфраструктури в країні. За джерелами інвестування найбільшу частку мають власні кошти підприємств та організацій. На нашу думку, у часи повоєнної економіки така тенденція може зазнати змін за рахунок зростання частки інвестування державою та збільшення обсягів інвестицій іноземними інвесторами. Аналізуючи фінансову звітність типового представника національного виробництва, було виявлено схожу тенденцію з незначними відхиленнями, тому, на нашу думку, сформовані нами ймовірні прогнози будуть актуальні й для нього також. Щодо майбутніх тенденцій, то насамперед, вони будуть пов'язані з тими секторами економіки, що були пошкоджені в результаті воєнних подій, а також з обороною країни.

2.2 Особливості обліку інвестиційної діяльності підприємств

Закон України «Про інвестиційну діяльність» називає інвестиційною діяльністю з реалізації інвестицій, під якими розуміють усі види цінностей, що вкладаються у об'єкти діяльності, результатом якої є прибуток або соціальний та екологічний ефект [1]. Іншими словами, інвестиційна діяльність являє собою один з видів діяльності підприємства та забезпечує його необхідними для функціонування необоротними активами.

Порядок відображення інвестиційної діяльності у бухгалтерському обліку той же, що й для інших об'єктів. Тобто зафіксована в первинних документах господарська операція відображається на рахунках бухгалтерського обліку, узагальнюється в облікових регістрах та подається у вигляді фінансової звітності зовнішнім та внутрішнім користувачам.

Для відображення будь-якої господарської операції у бухгалтерському обліку потрібне підтвердження факту їх здійснення - первинні документи. Оскільки необоротні активи можуть надходити на підприємство різними шляхами (створення, придбання, будівництво, модернізація чи реконструкція, внесок до статутного капіталу, обмін на подібний чи неподібний актив,

безоплатне отримання, отримання в фінансову чи операційну оренду), документальне оформлення такі операції також матимуть різне.

Спершу варто зазначити, що не усі перелічені способи являються капітальним інвестуванням (рис. 2.7).

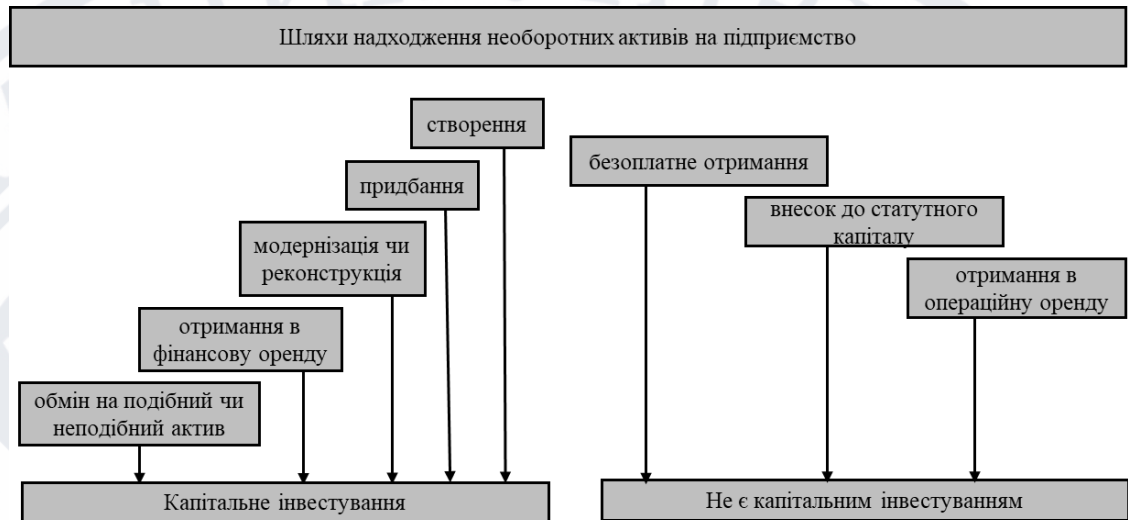

Рисунок 2.7 – Способи надходжень необоротних активів на підприємство та їх приналежність до капітальних інвестицій

Так, внесок до статутного капіталу, безоплатне отримання та операційна оренда не відобразатимуться на рахунках капітальних інвестицій, оскільки юридично такими не є. Як зазначалось раніше, згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» відображаються витрати на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів [3]. Зважаючи на те, що внесок до статутного капіталу та безоплатне отримання не передбачають понесення підприємством будь-яких витрат з їх придбання, проявом інвестиційної діяльності, на нашу думку, такі випадки вважати не варто. Щодо операційної оренди, то такий актив не вважатиметься придбаним, оскільки право власності та усі ризики за цим активом залишаються у орендодавця, а орендар, у свою чергу, відображає його лише на позабалансових рахунках.

Кожне надходження необоротних активів на підприємство фіксується у відповідних первинних документах (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Документальне оформлення операцій зі створення капітальних інвестицій

Спосіб надходження	Документ		Кількість екземплярів
1	2		3
Створення	Підрядний спосіб	КБ-2в «Акт приймання виконаних підрядних робіт» КБ-3 «Довідка про вартість виконаних робіт та витрати»	2
	Господарський спосіб	Лімітно-забірної картка Накладна (вимога) П-5 "Табель обліку використання робочого часу" Акт введення в експлуатацію основних засобів	2 3 1 1
Реконструкція чи модернізація	Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих (модернізованих) об'єктів		2
Придбання	Акт приймання-передачі основних засобів		2
	Акт введення в експлуатацію основних засобів		1
	НА-1 "Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів"		1
	Акті приймання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) і передачі їх в експлуатацію (форма ДБАСГ-1)		2
	Акт приймання довгострокових біологічних активів тваринництва (формування основного стада тварин) (форма ДБАСГ-2)		2
Фінансова оренда	Акт приймання-передачі		2
Обмін на подібний чи неподібний актив	Акт приймання-передачі основних засобів		2
	Акт введення в експлуатацію основних засобів		
	НА-1 "Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів"		
	Акті приймання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) і передачі їх в експлуатацію (форма ДБАСГ-1)		
	Акт приймання довгострокових біологічних активів тваринництва (формування основного стада тварин) (форма ДБАСГ-2)		

Розроблено автором

Створення капітальних інвестицій може відбуватись двома способами: підрядним та господарським, кожен з яких засвідчуватиметься окремими первинними документами.

Так, при створенні капітальних інвестицій підрядним способом використовуються такі форми первинних документів, як КБ-2в «Акт приймання виконаних підрядних робіт» та КБ-3 «Довідка про вартість виконаних робіт та витрати». Такі документи засвідчують факт виконаних робіт та їх вартість та складаються у двох примірниках: по одному для замовника та виконавця [31].

Для оформлення операцій зі створення капітальних інвестицій господарським способом на законодавчому рівні відсутні типові форми первинних документів для відображення понесених витрат на сировину і матеріали. Тому, на нашу думку, для відображення вартості запасів підприємство може використовувати зразки Лімітно-забірної картки та Накладної (вимоги) для державного сектора, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 13.12.2022 р. № 431 [28], або ж створити власні на їх основі. Такі документи складаються також у двох примірниках: перший призначений для отримувача матеріалів, а інший – для складу. У випадку з Накладною (вимогою) створюється ще один примірник для бухгалтерії [28].

Якщо мова йде про реконструкцію чи модернізацію необоротних активів (основних засобів), то варто використовувати Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих (модернізованих) об'єктів, знову ж таки, створений підприємством у зв'язку з втратою чинності Наказу Міністерства статистики України від 29.12.95р. № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку», що раніше регламентував його типову форму.

Також варто зауважити, що окрім матеріальних, до первісної вартості новоствореного активу будуть включатись і трудові ресурси. Такі витрати будуть фіксуватись у типових формах П-5 "Табель обліку використання робочого часу" та створених на основі нього Розрахунково-платіжних відомостей (П-6, П-7) [29]. При введенні об'єкта капітальних інвестицій в

експлуатацію використовуватиметься Акт введення в експлуатацію основних засобів [32].

Документ, який засвідчує придбання необоротного активу залежить від виду такого активу. Так, при придбанні основних засобів будуть використовуватись Акт приймання-передачі основних засобів [32]. Якщо справа стосується нематеріальних активів, то згідно з Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» буде застосовуватись форма НА-1 «Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів». А надходження біологічних активів на баланс підприємства буде відображатися в Акті приймання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) і передачі їх в експлуатацію (форма ДБАСГ-1) та Акті приймання довгострокових біологічних активів тваринництва (формування основного стада тварин) (форма ДБАСГ-2).

При введенні об'єкта капітальних інвестицій в експлуатацію використовується Акт введення в експлуатацію основних засобів [32].

При передачі активу у фінансову оренду сторонами підписується відповідний акт приймання-передачі. Типова форма такого документа може змінюватись залежно від об'єкта оренди. Випадки обміну засвідчуються документами з їх придбання.

Після того, як операції були зафіксовані в первинних документах, вони відображаються на рахунках бухгалтерського обліку. Як вже було згадано раніше, витрати на придбання та створення необоротних активів відображаються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Кореспондує даний рахунок по дебету з джерелами фінансування для таких капітальних інвестицій, якими можуть виступати цінності у вигляді як матеріальних, так і нематеріальних активів, по кредиту - рахунком необоротного активу, який залежить від його функціонального призначення та вартісної характеристики. Деякі особливості

ведення цього рахунку можуть частково регламентуватись наказом про облікову політику підприємства, де значитимуться такі елементи як:

- межа суттєвості;
- використання рахунків бухгалтерського обліку 8-го і 9-го класів;
- застосування середньозваженого валютного курсу відповідного місяця для перерахунку доходів, витрат і руху грошових коштів;
- величина вартісного критерію приналежності матеріального активу до малоцінних необоротних активів.

Схема залежності перелічених елементів від факторів, які впливають на їх вибір, представлена на рис. 2.8.

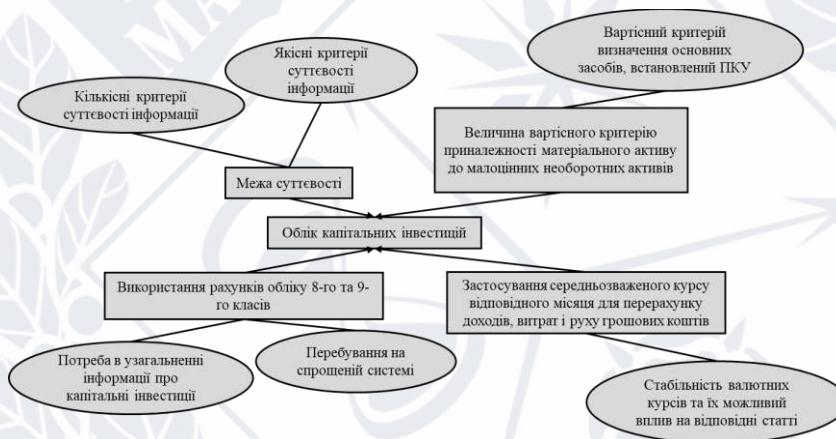

Рисунок 2.8 – Схема факторів впливу на облік капітальних інвестицій

Варто зазначити, що деякі підприємства, керуючись відсутністю в законодавстві прямої вимоги щодо затвердження наказу про облікову політику, досліджуваного документа не мають. Оскільки даний документ дозволяє підвищити ефективність управління через стандартизацію процесів, нами було розроблено власний (ДОДАТОК В), який був би типовим для представників малого бізнесу виробничого сектору економіки, що функціонують на загальних умовах оподаткування. Незважаючи на простоту наказу, він забезпечує регламентацію загальних засад ведення бухгалтерського обліку, що на нашу думку, є достатнім. Проте, поза межами суб'єктів малого бізнесу, рекомендується застосування альтернативних елементів облікової політики, відповідно до управлінських потреб підприємства.

Незавершені капітальні інвестиції з будівництва (виготовлення), придбання і поліпшення об'єктів додатково групуються за такими напрямками робіт: проектно-вишукувальні роботи; будівельні роботи; роботи з монтажу устаткування; придбання устаткування, що потребують монтажу; придбання устаткування, що не потребують монтажу, інструментів та інвентарю; інші капітальні роботи і затрати [38].

Види робіт визначають, з якими рахунками кореспондуватиме рахунок капітальних інвестицій. Так, якщо мова йде про проектно-вишукувальні та будівельні роботи, то при підрядному способі кореспондуючим буде рахунок обліку заборгованості підрядникам (будівельним, проектним організаціям), при господарському - рахунками обліку виробничих запасів, зносу основних засобів, послуг допоміжних виробництв і розрахунків з кредиторами (по заробітній платі, відрахуваннях на соціальні заходи, за послуги машин і механізмів тощо). В аналогічному порядку відображаються витрати на утримання підрозділів підприємства, що відповідають за організацію будівництва [38] (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Типова кореспонденція рахунків зі створення необоротних активів

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Первинний документ
1	Відображено матеріальні витрати на створення необоротного активу господарським способом, а також його поліпшення	151 152 153 155	20, 22	Накладна (вимоги) Лімітно-забірна картка
3	Відображено трудові витрати на створення необоротного активу господарським способом, а також його поліпшення	151 - 155	66, 65	Табель обліку використання робочого часу", Розрахунково-платіжна відомість (П-6, П-7).
2	Відображено амортизацію основних засобів, що задіяні у створенні та поліпшенні необоротного активу	151 - 155	131 - 135	Відомість нарахування амортизації
4	Відображені витрати на створення та поліпшення необоротного активу підрядним способом (сума без ПДВ)	151 - 155	685	Акт приймання виконаних підрядних робіт, Довідка про вартість виконаних робіт та витрати
	сума ПДВ	641	685	Податкова накладна

Розроблено автором на основі [38]

Якщо обладнання придбане для монтажу, то згідно з Методичними рекомендаціями обліку основних засобів, воно відображатиметься на рахунку незавершених капітальних інвестицій після його передачі для здійснення монтажних робіт в кореспонденції з рахунком обліку виробничих запасів (табл. 2.6) [38]. У разі, якщо придбаний необоротний актив не потребує даного виду робіт, він відображається у на рахунку капітальних інвестицій одразу після надходження на місце призначення і оприбуткування [38] (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Типова кореспонденція рахунків з придбання необоротного активу

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Первинний документ
1	Відображені витрати на придбання основного засобу (сума без ПДВ)	152 - 155	631	Акт приймання-передачі основних засобів НА-1 «Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» Акті приймання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) і передачі їх в експлуатацію (форма ДБАСГ-1) Акт приймання довгострокових біологічних активів тваринництва (формування основного стада тварин) (форма ДБАСГ-2)
	Сума ПДВ при умові відображення податкового кредиту	641	631	Податкова накладна
2	Придбано устаткування, що потребує монтажу (без суми ПДВ)	205	631	Акт приймання-передачі основних засобів
	Сума ПДВ при умові відображення податкового кредиту	641	631	Податкова накладна
3	Передано устаткування на монтаж	15	205	Акт приймання-передачі устаткування до монтажу

Розроблено автором на основі [38]

Аналогічно відображаються й інші капітальні роботи і витрати, до складу яких, зокрема, включають витрати з відведення земельних ділянок, вирощування багаторічних культур (садів, виноградників), формування основного стада, транспортування устаткування [38].

Якщо говорити про фінансову оренду, то такі об'єкти також відображаються прямо на рахунках незавершених капітальних інвестицій, у кореспонденції з рахунком зобов'язань по такій оренду. Водночас, такий об'єкт відобразатиметься за первісною вартістю, що визначатиметься на початок строку оренди за найменшою двох оцінок: справедливою вартістю активу або теперішньою вартістю суми мінімальних орендних платежів [38] (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Типова кореспонденція рахунків з введення необоротного активу в експлуатацію

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Первинний документ
1	Отримано необоротний актив у фінансову оренду	152 153 154	531	Акт приймання-передачі
2	Отримано необоротний актив в результаті обміну	152 153 154 155	685	Акт приймання-передачі основних засобів НА-1 «Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» Акті приймання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) і передачі їх в експлуатацію (форма ДБАСГ-1) Акт приймання довгострокових біологічних активів тваринництва (формування основного стада тварин) (форма ДБАСГ-2)
3	Введено в експлуатацію необоротний актив	10 11 12 16 155	151 152 153 154 155	Акт введення в експлуатацію Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів Акті приймання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) і передачі їх в експлуатацію (форма ДБАСГ-1)

Розроблено автором на основі [38]

При оцінці необоротних активів, отриманих у результаті обміну, на рахунках обліку він відображається за справедливою вартістю. Якщо придбаний об'єкт оцінити за справедливою вартістю неможливо, то він оцінюється за балансовою вартістю переданого активу [38] (табл. 2.7).

Інвентарна вартість для зарахування завершених будівництвом (монтажем) і введених в експлуатацію об'єктів визначається за даними

аналітичного обліку капітальних інвестицій. Списується інвентарна вартість з рахунку обліку капітальних інвестицій в сумі зазначеної інвентарної вартості з оприбуткуванням первісної вартості об'єкта основних засобів [38] (табл. 2.7).

Для задоволення управлінських потреб рахунок незавершених капітальних інвестицій може поділятися на окремі субрахунки. Наприклад, досліджуване підприємство використовує додаткові субрахунки для обліку капітальних інвестицій (див. табл. 2.8). Такий поділ дозволяє більш детально структурувати інформацію про досліджуваний об'єкт обліку з метою подальшого аналізу та прийняття управлінських рішень.

Таблиця 2.8 – Субрахунки ТОВ «Євровікна» для обліку капітальних інвестицій

Рахунок	Субрахунок
151 «Капітальне будівництво»	1511 «Капітальне будівництво»
152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»	1521 «Придбання основних засобів»
	1522 «Виготовлення основних засобів»
153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»	1531 «Придбання необоротних матеріальних активів»
	1532 «Виготовлення необоротних матеріальних активів»
154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	1541 «Придбання нематеріальних активів»
	1542 «Виготовлення нематеріальних активів»
155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів»	155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів»

Узагальнено за даними бази практики

Для накопичення, систематизації та узагальнення інформації про капітальні інвестиції з первинних документів, підприємство використовує такі регістри бухгалтерського обліку, як Відомість 4.1 та Журнал 4. Загалом, у Журналі 4 відображаються дані щодо наявності та руху основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних матеріальних активів, довгострокових біологічних активів та зносу (амортизації) необоротних активів. Також він використовується для відображення капітальних і фінансових інвестицій в розрізі кожного окремого об'єкта з розподілом на виробничі та

невиробничі об'єкти необоротних активів, власні та отримані на умовах фінансової оренди в картках обліку відповідних необоротних активів [30]. Капітальні інвестиції знаходять своє відображення у Розділі II, що містить дані за кредитом рахунку 15. Для відображення даних дебету 15 рахунку призначена Відомість 4.1, в якій містяться дані щодо капітальних інвестицій окремо по кожному з об'єктів інвестицій і виду витрат капітального характеру [30].

Відповідно до Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку, такі облікові реєстри складаються щомісяця, а їхні підсумки переносяться до Головної книги [30]. Даний документ використовується для узагальнення даних усіх журналів, перевірки правильності записів за рахунками та складання фінансової звітності, містить сальдо початкове, сальдо кінцеве та обороти за кожним рахунком окремо у розрізі місяців та кореспондуючих рахунків [30].

Варто згадати про ще один первинний документ, що може застосовуватись при обліку капітальних інвестицій, а саме – виправлення помилок, зокрема, і в облікових реєстрах. Складання Бухгалтерської довідки передбачає виправлення помилок, що виявлені після записів підсумків способом сторно.

Після відображення у облікових реєстрах, дані переносять до фінансової звітності: Балансу (Звіту про фінансовий стан) підприємства, а також Звіту про фінансові результати та Звіту про рух грошових коштів, де відображаються пов'язані показники [26].

Баланс призначений для відображення активів, зобов'язань та власного капіталу підприємства на певну дату. Згідно з Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності, капітальні інвестиції відображаються у статті «Незавершені капітальні інвестиції», призначеної для відображення капітальних інвестицій в необоротні активи, спрямованих на створення, придбання, будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість необоротних активів) об'єктів основних засобів, довгострокових біологічних активів, нематеріальних активів, [14].

Звіт про рух грошових коштів призначений для відображення даних про вхідні та вихідні грошові потоки протягом звітного періоду в розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [26]. Оскільки, як було визначено раніше, операції з капітальними інвестиціями відносяться до інвестиційної діяльності, то рух коштів на придбання необоротних активів буде відображатись у Розділі II цього звіту, а саме, у рядку 3260.

Проте, інвестиційна діяльність підприємства не обмежується лише капітальними інвестиціями, до неї також відносяться фінансове інвестування, операції з реалізації необоротних активів та надання їх у фінансову оренду. Принцип обліку таких об'єктів однаковий, проте існують деякі особливості. Так, при обліку фінансових інвестицій варто звертати увагу на термін вкладення та методи їх відображення в обліку. Відсотки від фінансової оренди обліковуються у вигляді дебіторської заборгованості, що переходить у грошові кошти. Щодо реалізації необоротних активів, варто пам'ятати, що перед продажем вони набувають статусу групи вибуття, або ж утримуваних для продажу. В табл. 2.9 представлені основні етапи обліку цих об'єктів.

Таблиця 2.9 – Етапи обліку основних об'єктів інвестиційної діяльності

Об'єкт обліку		Первинна документація	Рахунки	Регістри обліку	Фінансова звітність
Фінансові інвестиції	Довгострокові	акції; облігації; депозитні сертифікати	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	Розділ II Журналу 4, Відомість 4.2,	Рядок 1030 та 1035 Балансу,
	Короткострокові	казначейські зобов'язання; інші цінні папери	35 «Поточні фінансові інвестиції»	Головна книга	Рядок 1160 та 1165 Балансу
Необоротні активи утримувані для продажу		Договір купівлі-продажу	286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу»	Розділ III Журналу 5, Відомість 5.1, Головна книга	Рядок 1200 Балансу
Відсотки від оренди	Нарахування	Бухгалтерська довідка	373 «Розрахунки за нарахованими доходами»	Розділ I Журналу 3, Відомість 3.2, Головна книга	Рядок 1140 Балансу
	Сплата	Виписка банку	31 «Рахунки в банках»	Журнал 1, Відомість 1.2, Головна книга	Рядок 1167 Балансу

Розроблено автором

Результати реалізації таких інвестицій відображаються у Звіті про фінансові результати та Звіті про рух грошових коштів на підприємстві [14].

Наразі більшість підприємств використовує програми автоматизованого обліку. Як зазначає М. В. Аверкіна, сучасний ринок бухгалтерського програмного забезпечення переповнений програмними продуктами, які вже випробувані на практиці та максимально враховують усі особливості діяльності підприємств у різних сферах економіки [39]. Автор зазначає, що вимоги до програмного продукту формуються трьома категоріями користувачів: бухгалтерами, програмістами та керівництвом [39]. Тобто, підприємство для ефективного процесу автоматизації бухгалтерського обліку повинно врахувати цілий комплекс поставлених вимог, представлених у табл. 2.10. Існує велика кількість національних та зарубіжних фірм-розробників, готових задовольнити ці потреби. М. В. Аверкіна виділяє такі: «1С: Підприємство», «Парус», «Дебет Плюс», «Банкомзв'язок», «Інтелект-Сервіс». За даними статистики навчального центру «Стимул» [40] найбільш популярним програмним продуктом є «1С: Підприємство» [40], що складається із технологічної платформи, компонентами якої є бухгалтерський, оперативний облік та розрахунки, а конфігурації як прикладного рішення з автоматизації обліку [41]. Проте, згідно з останніми дослідженнями, на ринку інформаційних продуктів України набули поширення такі програми як BAS Бухгалтерія, Best Бухгалтерія, Інфо-Бухгалтер, Турбо-бухгалтер та інші, а М. М. Бенько зазначає, що у зв'язку із запровадженням урядових санкцій на використання програм, країною походження яких є Російська Федерація, обслуговування 1С Бухгалтерії в Україні припинилось, а всі її користувачі, оновивши програму, перейшли на використання BAS Бухгалтерії [42].

Таблиця 2.10 - Комплекс основних вимог до програмних продуктів для автоматизації процедур бухгалтерського обліку вітчизняних підприємств

Група вимог	Вимоги	Характеристика вимог
Функціональні вимоги	Ведення журналу операцій	Здатність вводити та накопичувати всі господарські операції, які відображають господарську діяльність підприємства
	Достовірне відображення сальдо облікових рахунків	Можливість розраховувати підсумки за рахунками бухгалтерського обліку (обороти, залишки) на будь-який момент часу за довільної кількості введених господарських операцій
	Аналітичний облік	Можливість вести аналітичний облік в таких розрізах і з таким рівнем деталізації, як цього вимагають потреби управління
	Кількісний облік	Можливість ведення обліку в натуральному вимірнику
	Валютний облік	Облік у валютах, що відрізняються від базової (основної валюти)
	Гнучкість	Можливість налагодити програму під особливості діяльності конкретного підприємства та зміни в законодавстві
Технічні вимоги	Невибагливість до апаратного забезпечення	Можливість ефективно працювати на комп'ютерах із середніми технічними характеристиками
	Редактор документів	Вбудовані в програму засоби створення і коригування форм первинних документів, розрахунків та звітів
	«Експорт-імпорт»даних	Можливість обмінюватися даними з іншими програмами та пристроями (касовими апаратами, технологічними датчиками)
	Робота в мережах	Здатність працювати на кількох комп'ютерах з поєднанням даних за допомогою комп'ютерної мережі
	Захист інформації	Забезпечення кодування інформації та обмеження доступу за допомогою системних паролів
	Архів документів	Вбудовані засоби архівації даних з можливістю швидкого відновлення інформації
Комерційні вимоги	Ціна	Прийнятна для підприємства ціна програмного забезпечення та його супроводу
	Супровід	Послуги з навчання користувачів, оперативні консультації, оновлення програмного забезпечення
	Документація	Якісна детальна друкована документація до програм
Ергономічні вимоги	Інтерфейс користувача	Зручні та нешкідливі для здоров'я користувача засоби забезпечення діалогу «людина-комп'ютер»
	Програмна допомога	Розвинена система програмної допомоги, яка дозволяє отримати «підказку» щодо будь-якої функції або дії в програмі

Узагальнено за [39]

Отже, облік інвестиційної діяльності підприємства характеризується низкою особливостей, які необхідно враховувати для ефективного управління цією сферою діяльності. Серед основних можна виділити залежність методів обліку від його об'єктів, а у випадку з необоротними активами, способу надходження їх на підприємство. У процесі дослідження було виявлено проблему відсутності регламентованих на державному рівні типових форм первинних документів, що ускладнює процес підтвердження факту здійснення операцій інвестиційної діяльності, запропоновано при створенні власних форм обліку орієнтуватись на зразки для суб'єктів державного сектору.

При аналізі процесу відображення інформації на рахунках бухгалтерського обліку було виявлено пряму залежність між видом робіт капітального інвестування та кореспонденцією рахунків бухгалтерського обліку. При дослідженні процесу автоматизації обліку, були узагальнені вимоги користувачів при виборі програмного продукту.

2.3 Напрями вдосконалення обліку капітальних інвестицій: стан та перспективи

Сучасний стан обліку капітальних інвестицій, окрім особливостей, характеризується і наявністю протиріч та питань, які у науковій дискусії досі залишаються відкритими. Досліджені нами роботи були присвячені наступним проблемам:

1. Відсутність чіткого визначення поняття «капітальні інвестиції».
2. Відсутність чіткої класифікації капітальних інвестицій.
3. Відсутність порядку визнання капітальних інвестицій.
4. Недосконалість нормативної бази обліку інвестицій.
5. Потреба в підвищенні інформативності первинних документів.
6. Недосконалість плану рахунків.
7. Проблеми автоматизації бухгалтерського обліку.

Розглянемо їх послідовно.

1. Відсутність чіткого визначення капітальних інвестицій залишається однією з основних проблем, що провокує виникнення інших, оскільки правильне ведення обліку ґрунтується, насамперед, на розумінні змісту його об'єкта. Сутність проблеми полягає не тільки у різному трактуванні одного й того ж поняття, але й у наявності різних його дефініцій. Рішенням даної проблеми, на нашу думку, є введення на законодавчому рівні єдиного поняття капітальних інвестицій, що буде застосовуватися в усіх нормативних документах. Пропонуємо використовувати авторське визначення поняття «капітальні інвестиції»: це вкладення капіталу з метою придбання, створення, поліпшення необоротних активів підприємства.

2. Відсутність чіткої класифікації капітальних інвестицій ускладнює їх аналітичний облік. У своїй праці Н. М. Селіванова зазначає, що класифікація капітальних інвестицій лежить в основі організації їх бухгалтерського обліку [33]. Як і у випадку з визначенням, науковці поділяють капітальні інвестиції за різними ознаками. Найбільш повна представлена на рисунку 2.9 (узагальнена за роботою [33]).

Як можна побачити, класифікація капітальних інвестицій залежить від об'єкту вкладення. На нашу думку, при їх класифікації за структурою було би доцільно виділити, окрім зазначених, придбання нематеріальних активів та довгострокових біологічних активів. Така систематизація, по-перше, більш повно відображає структуру капітальних інвестицій, а по-друге, відповідає їх поділу згідно з Інструкцією «Про застосування плану рахунків...», себто, законодавчо обґрунтована (рис. 2.10).

3. Проблема відсутності критеріїв визнання капітальних інвестицій найгостріше проявляється у двох випадках: при надходженні об'єкта на підприємство та під час його поліпшення. У першому відсутність критеріїв може спричинити помилкове визнання не того виду активу, а у другому ще й викривити величину витрат підприємства.

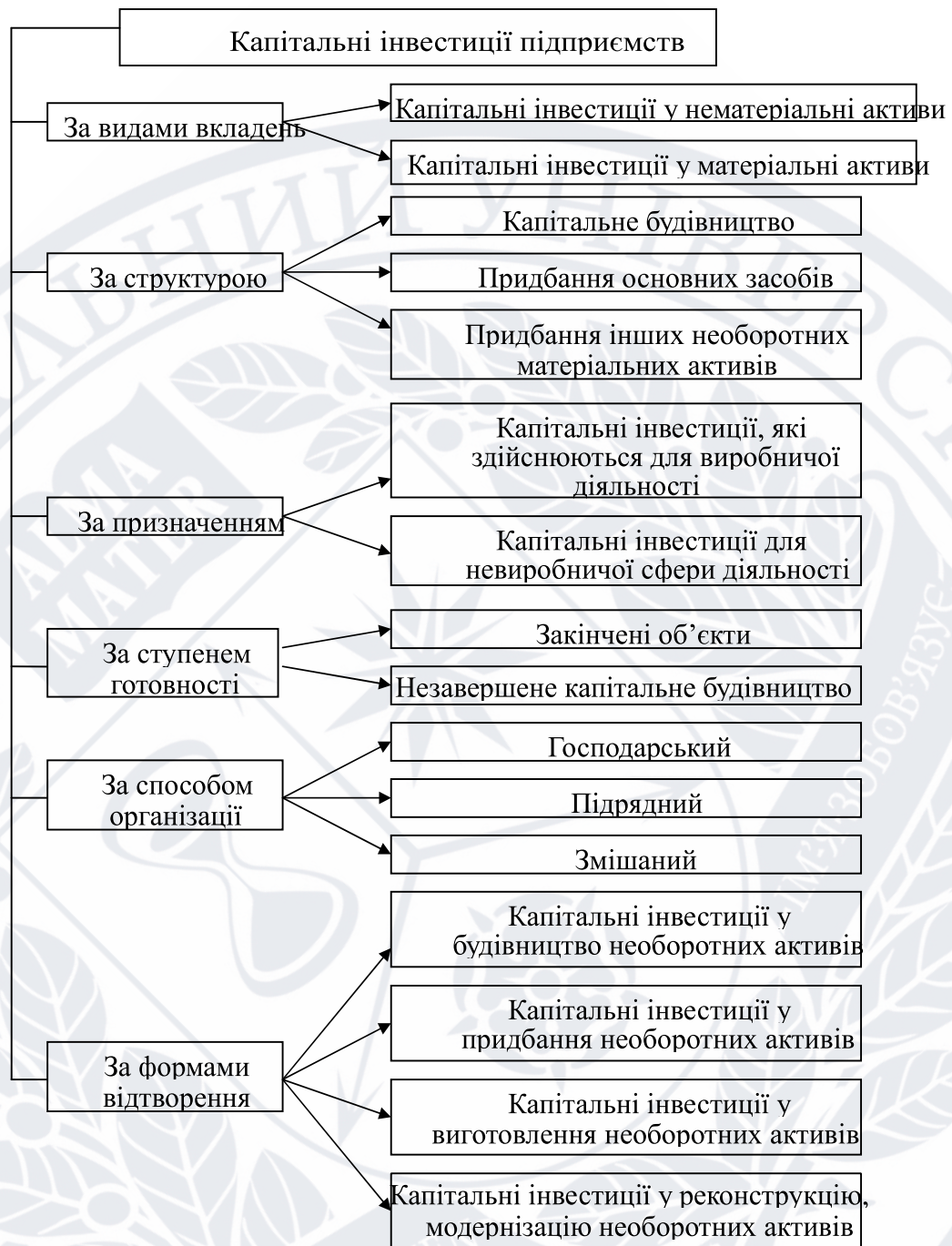

Рисунок 2.9 – Класифікація капітальних інвестицій підприємств

Як зазначає О. Ф. Ярмолук, при здійсненні ідентифікації капітальних інвестицій варто намітити певну послідовність дій [6]:

- 1) ідентифікувати операції, що відносяться до інвестиційної діяльності підприємства;
- 2) встановити приналежність таких вкладень до капітальних вкладень у довгострокові активи;

3) розподілити капітальне інвестування за напрямками та цілями таких інвестицій;

4) розподілити капітальне інвестування в розрізі об'єктів таких інвестицій;

5) на момент складання фінансової звітності оцінити ступінь їх завершеності та спрогнозувати подальші дії пов'язані з об'єктом капітального інвестування [6], як це представлено в ДОДАТКУ Б.

Рисунок 2.10 – Авторська класифікація капітальних інвестицій за структурою

Узагальнюючи, можна зазначити, що капітальні інвестиції повинні відповідати вимогам визнання активів, затверджених Національним положенням (стандартом) 7 «Основні засоби», з подальшим їх рознесенням за сутнісною класифікацією.

Дотримання вказаного алгоритму дозволить правильно визначити потрібний вид інвестицій та, на нашу думку, є актуальним при вирішенні першої частини проблеми. Проте, варто зазначити, що будь які витрати інвестиційної діяльності, що не є придбанням, алгоритм відносить до поліпшень, що не зовсім коректно.

4. Недосконалість нормативної бази з обліку капітальних інвестицій значно впливає на інформаційне забезпечення суб'єктів бухгалтерського обліку, що може відобразитись у їхній звітності. Вирішенням проблеми, на нашу думку, може бути розробка національного положення (стандарту) бухгалтерського

обліку капітальних інвестицій за аналогією з основними засобами та нематеріальними активами.

5. Як вже зазначалося, кожен вид надходження об'єкту на підприємство, його рух та вибуття фіксується визначеним первинним документом, які узагальнюються в облікових регістрах, а потім знаходять відображення у статтях фінансової звітності підприємства. Таким чином утворюється певний рух інформаційних потоків, що дозволяють отримати дані про стан капітальних інвестицій на підприємстві (рис. 2.11). При цьому, О. Ф. Ярмолюк та Р. О. Шишка звертають увагу на необхідність поглибленої деталізації витрат та пропонують до вжитку модифіковану форму «Акту приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів» [37].

6. Недосконалість плану рахунків, яка полягає у неможливості аналізу ефективного використання капітальних інвестицій на основі регламентованих законодавством субрахунків, на нашу думку, проблемою вважати не варто. Обґрунтуванням такої позиції є велике різноманіття видів діяльності підприємств, галузей та секторів, в яких вони працюють. Загальний план рахунків просто не може, та й не має враховувати усі ці особливості, оскільки для цього призначені аналітичні рахунки підприємств. Крім того, Інструкція «Про застосування плану рахунків» дозволяє доповнювати дійсні субрахунки новими, виходячи з потреб управління, контролю, аналізу та звітності [3].

7. В рамках створення ефективної системи аналітичного обліку капітальних інвестицій актуальним є розширення переліку субрахунків у напрямку, запропонованому О. В. Кравченко [12], доповнивши їх в частині довгострокових біологічних активів (див. табл. 2.11). Таке розширення хотілося б побачити в Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, а не тільки в рамках робочого плану рахунків підприємства.

Таке доповнення дозволить розмежувати довгострокові активи за їх видами, що, на нашу думку, позитивно відобразиться на якості аналізу та управлінських рішень на підприємстві.

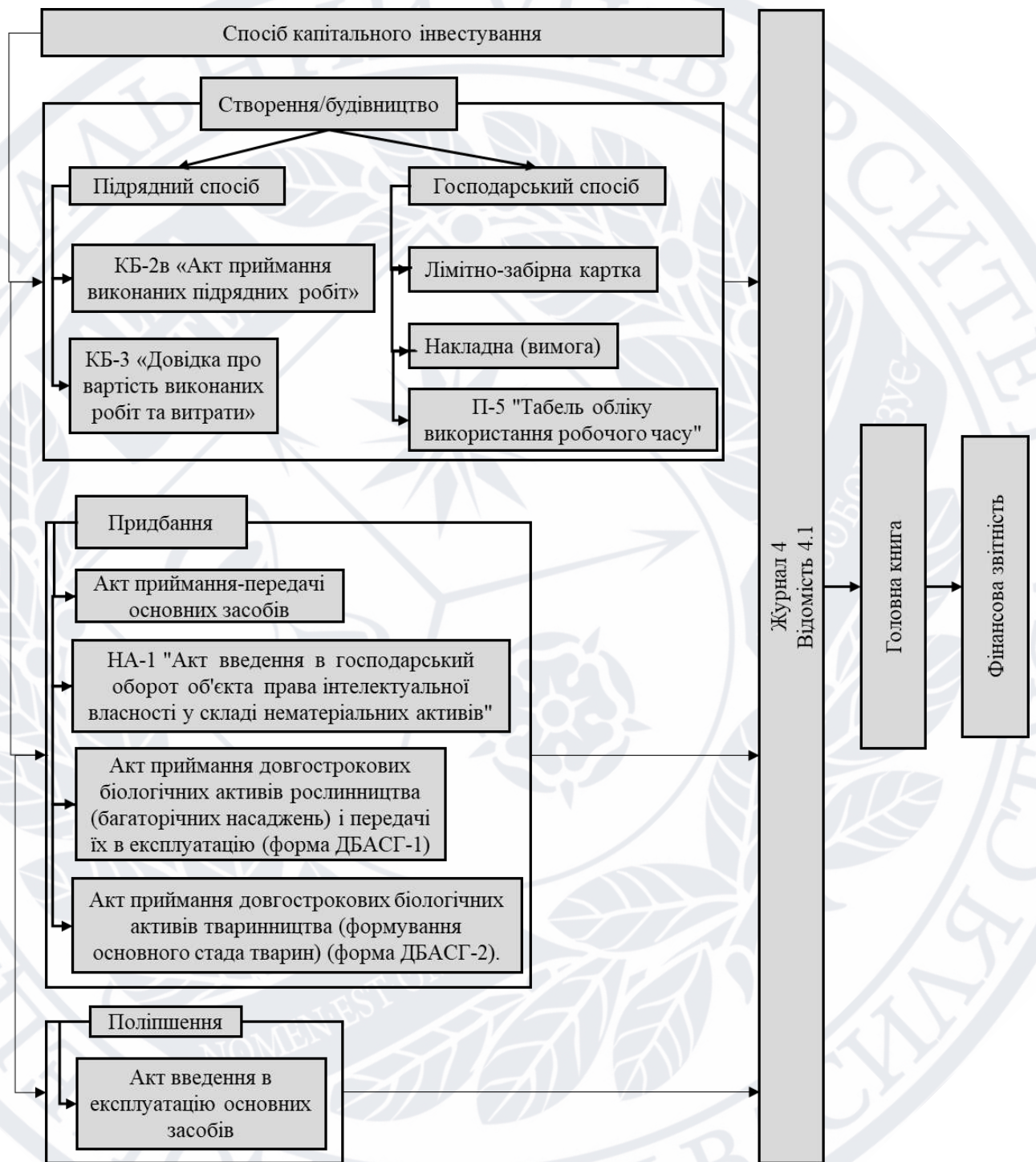

Рисунок 2.11 – Рух інформаційних потоків стану капітальних інвестицій на підприємстві

Таблиця 2.11 – Доповнення субрахунку 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів»

Субрахунок першого порядку	Субрахунок другого порядку	Субрахунок третього порядку
15.5 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів»	15.5.1 «Придбання довгострокових біологічних активів»	15.5.1.1 «Придбання довгострокових біологічних активів рослинництва»
		15.5.1.2 «Придбання довгострокових біологічних активів тваринництва»
	15.5.2 «Виготовлення довгострокових біологічних активів»	15.5.2.1 «Виготовлення довгострокових біологічних активів рослинництва»
		15.5.2.2 «Виготовлення довгострокових біологічних активів тваринництва»

Розроблено автором

8. Проблема автоматизації бухгалтерського обліку характеризується наступними невирішеними питаннями:

- 1) відсутність загальних принципів та норм побудови автоматизованої форми бухгалтерського обліку;
- 2) необхідність вдосконалення програмних продуктів під нові стандарти ведення обліку;
- 3) значні витрати на програмне забезпечення та наявність кваліфікованого персоналу;
- 4) забезпечення надійності зберігання даних;
- 5) проблеми застосування хмарних технологій, постійне з'єднання з мережею Інтернет [36]

Відсутність загальних принципів та норм побудови автоматизованої форми бухгалтерського обліку пов'язана зі складними алгоритмами розробки програмного забезпечення та постійною зміною нормативного забезпечення ведення обліку. Втім, варто зазначити, що в основу такого забезпечення, враховуючи мету автоматизації, входять основні принципи бухгалтерського обліку, звичайно, з доповненнями, пов'язаними з інформаційними технологіями програмного забезпечення.

Необхідність вдосконалення програмних продуктів також пов'язана зі

змінами стандартів ведення обліку, що завжди буде актуальним, враховуючи постійні зміни в законодавстві. Вона може вирішуватись за допомогою відповідного фахівця, який буде оновлювати програму згідно останніх змін. Проте, таке вирішення тягне за собою проблему значних витрат на програмне забезпечення та кваліфікований персонал.

Проблему забезпечення надійності зберігання даних пропонуємо вирішити за допомогою технології блокчейн. Вона полягає у копіюванні бази даних на пристрій кожного з користувачів та не потребує центрального сервера.

Ю. М. Попівняк виділяє переваги на недоліки такого способу збереження даних, представлені на рис. 2.12 [23].

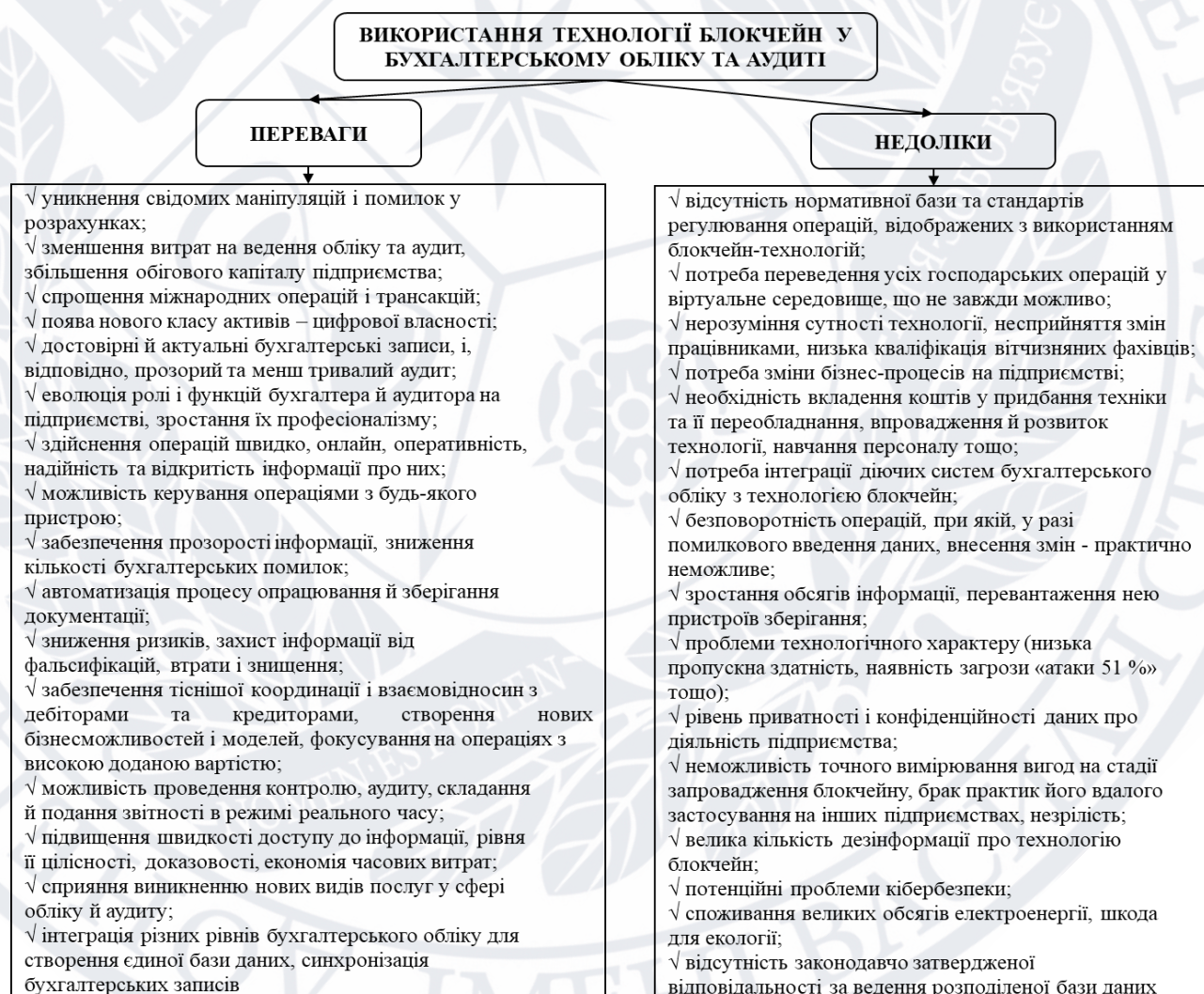

Рисунок 2.12 – Переваги та недоліки технології блокчейн

Отже, сучасний стан обліку капітальній інвестицій характеризується низкою проблем, що ускладнюють управління інвестиційною діяльністю. За

результатами дослідження було виявлено недосконалість обліку капітальних інвестицій в частині довгострокових біологічних активів, що може бути пов'язано з вузькою спеціалізацією цього виду необоротного активу. Рішення проблеми можливо через застосування класифікації капітальних інвестицій за структурою та введення окремих субрахунків для біологічних активів рослинництва та тваринництва. Також було розглянуто проблему критеріїв визнання капітальних інвестицій та документів для їх первинного обліку, та запропоновані напрями їх вирішення.

Висновок до розділу II

Дослідження практичних засад обліку капітальних інвестицій дозволило ідентифікувати основні тренди капітальних інвестицій у вітчизняній промисловості, виявити основні фактори впливу та спрогнозувати подальші зміни. Було констатовано, що загальні обсяги капітальних інвестицій в Україні характеризуються позитивною динамікою, за винятком періоду початку пандемії. Проте, саме цей проміжок часу дозволяє побачити реакцію досліджуваного показника на стресові ситуації в країні, та спрогнозувати подальше його падіння протягом воєнного періоду.

За результатами дослідження було виокремлено особливості обліку інвестиційної діяльності підприємств, проаналізовано основні етапи обліку основних об'єктів інвестиційної діяльності. Акцентовано увагу на залежності обліку від виду необоротного активу та способу надходження його на підприємство. Виокремлено основні вимоги до програмного забезпечення при автоматизації обліку на підприємстві.

При аналізі стану обліку капітальних інвестицій було виявлено низку проблем, що можуть мати негативний вплив на управління інвестиційними процесами на підприємстві. Розроблені напрями вирішення ідентифікованих проблем.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

3.1 Аналіз капітальних інвестицій: вітчизняна та закордонна методика та практика

При управлінні капітальними інвестиціями важливе місце займає їх аналіз. Він дозволяє сформувати оцінку ефективності використання капітальних інвестицій, порівняти їх у динаміці та ідентифікувати основні фактори, що мають вагомий вплив на ці зміни.

Національна практика не передбачає наявності окремого виду аналізу для кожного з видів об'єкта обліку. Втім, можна виокремити показники, аналіз яких найбільш чітко характеризує стан того чи іншого предмета обліку на підприємстві.

Найбільш поширеними засобами аналізу як незавершених капітальних інвестицій, так і інших показників фінансової звітності, є горизонтальний (трендовий) та вертикальний аналізи їх обсягів в розрізі років з подальшим дослідженням динаміки, який застосовується в більшості досліджених нами праць, присвячених аналізу капітальних інвестицій [54-55; 57-65; 66-72]. Так, наприклад, В. Г. Чернишев у своїй праці при аналізі капітальних інвестицій та їх впливу на економіку Одеської області застосовує вертикальний аналіз для визначення обсягу капітальних інвестицій, які були вкладені саме в Одеську область, та горизонтальний аналіз при визначенні обсягів їх змін в розрізі досліджуваного періоду. Також на практиці може застосовуватись аналіз фінансових коефіцієнтів, але він зустрічається порівняно рідше. Схожу думку мають О. В. Степаненко та Н. Ю. Єршова, які зазначають, що більшістю науковців використовується горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний аналізи [44].

Під горизонтальним аналізом розуміють порівняння досліджуваних показників протягом певного періоду часу [45]. Методика такого аналізу передбачає два види порівняння: у абсолютних та відносних величинах. На нашу

думку, перевагою такого аналізу є можливість формування трендів, що при відсутності зміни умов формування досліджуваного показника дозволяють згенерувати прогнози його майбутньої динаміки.

Вертикальний аналіз, навпаки, дозволяє визначити структуру основних елементів фінансової звітності та їх вплив на фінансовий результат [46]. Формула (3.1) відображає загальну методику розрахунку при вертикальному аналізі на прикладі розділу активу балансу підприємства. Такий аналіз дозволяє виокремити чинники, які найбільше впливають на фінансовий результат, що допоможе здійснювати на цей показник безпосередній вплив в залежності від управлінських потреб підприємства.

$$\text{Питома вага елемента} = \frac{\text{Елемент активу}}{\text{Актив}} \quad (3.1)$$

В ДОДАТКУ В представлені результати застосування методики горизонтального та вертикального аналізів фінансового стану ТОВ «Євровікна» за 2021-2022 роки на основі даних його Балансу. Динаміка зміни статей за досліджуваний період відображена на рисунках нижче.

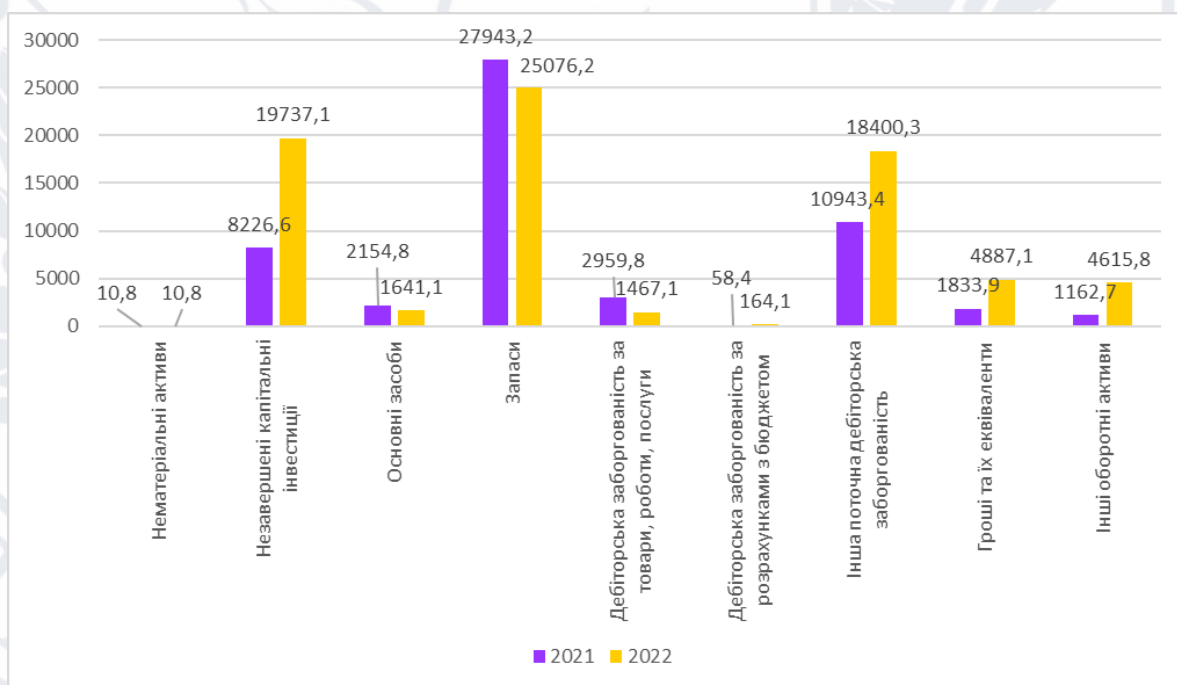

Рисунок 3.1 – Динаміка статей активу Балансу ТОВ «Євровікна», тис. грн

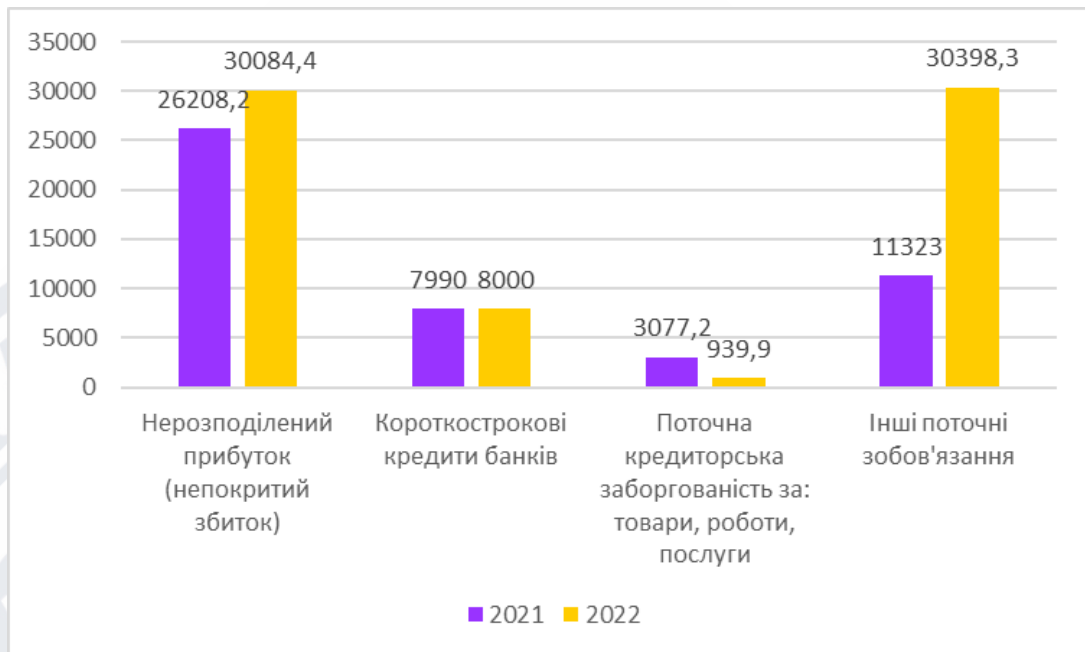

Рисунок 3.2 – Динаміка показників пасиву Балансу ТОВ «Євровікна»

Проведений аналіз дозволяє зробити такі висновки:

1. Загальна валюта балансу в порівнянні з попереднім періодом збільшилась на 20 706 тис. грн. На ці зміни вплинуло в частині активу збільшення необоротних активів більш ніж у 2 рази та оборотних активів на 9 709,2 тис. грн., в частині пасиву – збільшення власного капіталу на 3 876,2 тис. грн та поточних зобов'язань на 16829,8 тис. грн.
2. Необоротні активи збільшилися в результаті підвищення обсягів капітальних інвестицій майже у півтора рази. Водночас, варто зазначити, що в порівнянні з попереднім звітним роком, знос основних засобів зріс на 6,05% та становить на звітну дату 83,7% їх первісної вартості, що дозволяє зробити висновок про значне зношення основних засобів підприємства.
3. На збільшення оборотних активів вплинуло значне збільшення іншої поточної дебіторської заборгованості - на 7 456,9 тис. грн., при тому що запаси, що становлять майже половину оборотних активів (45,92%) зменшилися на 2 867 тис. грн. Зменшення зазнала й дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (на 1492,7 тис. грн), проте, на нашу думку, такі зміни будуть позитивними для підприємства. Збільшення в порівнянні з попереднім звітним

періодом зазнали такі показники, як готова продукція підприємства (на 2 154,4 тис. грн), дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (на 105,7 тис. грн), гроші та їх еквіваленти (3 053,2 тис. грн) та інші оборотні активи (9 709,2 тис. грн).

4. Власний капітал збільшився в частині нерозподіленого прибутку на 3 876,2 тис. грн., що однозначно свідчить про покращення фінансового стану підприємства.

5. Відсутність у підприємства довгострокових зобов'язань може говорити про його спроможність розрахуватись за усіма своїми зобов'язаннями протягом звітного періоду, або ж навпаки, про недовіру банку для надання цього виду кредиту. Збільшення частки короткострокових зобов'язань може вказувати на зменшення фінансової стійкості підприємства.

6. На поточні зобов'язання найбільше вплинули інші поточні зобов'язання, що збільшились на 19 075,3 тис. грн., та поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, що зменшилась на 2 137,3 тис. грн.

Загалом можна говорити про збільшення як обсягів виробництва, так і його прибутковості. Проте, такі зміни супроводжуються зменшенням фінансової стійкості підприємства та забезпеченості необоротними засобами виробництва.

Аналіз фінансових коефіцієнтів дозволяє сформулювати бачення про фінансовий стан підприємства на підставі загальноприйнятих показників. Серед них виокремлюють: показники для оцінки ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності, фінансово-майнового стану та інші, які допомагають сформулювати загальне уявлення про ефективність підприємства та окремих його складових. Джерелом даних для аналізу також виступають показники фінансової звітності.

При коефіцієнтному аналізі підприємства як для потенційних інвесторів, так і для керівництва самого підприємства важливими коефіцієнтами можуть бути ті, які пов'язані з його здатністю до функціонування та розрахунку за власними зобов'язаннями. Пропонуємо розглянути даний метод на прикладі ТОВ «Євровікна».

В процесі дослідження нами було розраховано коефіцієнти автономії, фінансування, фінансової стійкості, забезпечення власними оборотними коштами та поточної заборгованості. Обчислення проводились за формулами, представленими у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Коефіцієнти, що використовувались при коефіцієнтному аналізі

Показники	Формула розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Сума пасивів	0,4 - 0,6
Коефіцієнт фінансування	Власний капітал / (Довгострокові + Короткострокові зобов'язання)	0,67-1,5
Коефіцієнт фінансової стійкості	(Власний капітал + Довгострокові зобов'язання) / Сума пасивів	0,7-0,9
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	Власні оборотні кошти / Оборотні активи	> 0,1
Коефіцієнт поточної заборгованості	Поточні зобов'язання/Активи	< 0,5

Тенденції зміни вказаних показників базового підприємства представлені на рис. 3.3, а детальні розрахунки - в табл. 3.2.

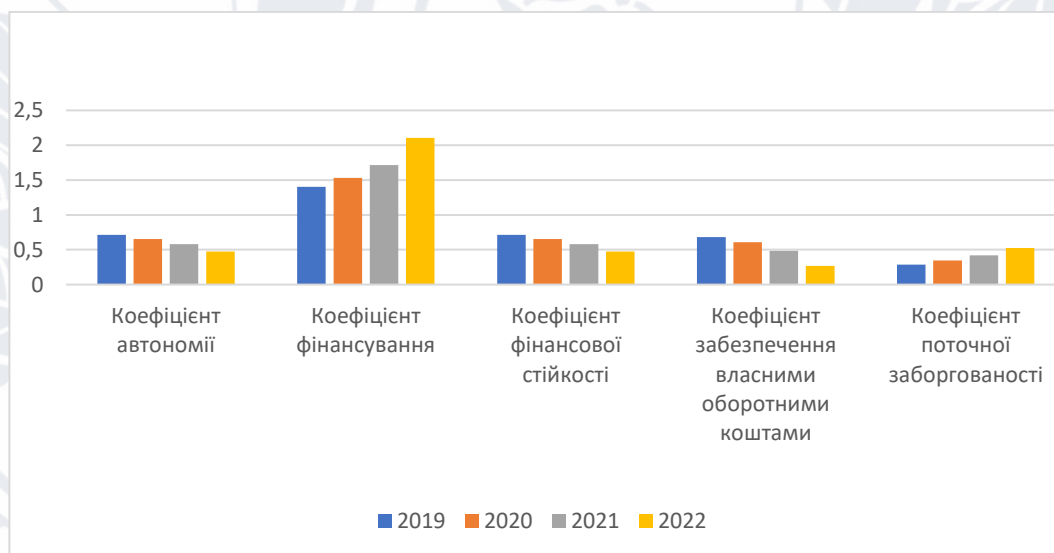

Рисунок 3.3 – Динаміка досліджуваних коефіцієнтів ТОВ «Євровікна»

З табл. 3.2 можна побачити, що більшість коефіцієнтів зменшилась. Так, коефіцієнт автономії протягом досліджуваного періоду знизився, що свідчить про зменшення підприємства можливості забезпечити свої господарські потреби

за рахунок власних коштів. Фактично, даний показник відображає частку власного капіталу у балансі, а його зниження разом зі збільшенням абсолютних показників свідчить про більші темпи зростання поточних зобов'язань. Така тенденція негативно вплине на діяльність підприємства та може відобразитись на його фінансовій стійкості в подальшому.

Таблиця 3.2 – Коефіцієнтний аналіз ТОВ «Євровікна»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення		
					2020-2019	2021-2020	2022-2021
Коефіцієнт автономії	0,713	0,653	0,582	0,475	-0,060	-0,070	-0,108
Коефіцієнт фінансування	1,403	1,532	1,717	2,106	0,130	0,185	0,389
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,713	0,653	0,582	0,475	-0,060	-0,070	-0,108
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,681	0,610	0,486	0,269	-0,071	-0,124	-0,217
Коефіцієнт поточної заборгованості	0,287	0,347	0,418	0,525	0,060	0,070	0,108

Розроблено автором

Зменшення коефіцієнта фінансової стійкості вказує на те, що в підприємства зменшується кількість власних оборотних коштів, що збільшує потребу в залученні інших джерел фінансування. Варто зауважити, що показник значно відхиляється від нормативного значення 0,7-0,9. Проте, враховуючи те, що навіть попри негативну тенденцію, підприємство здатне покрити необоротні активи та частину запасів за рахунок власного капіталу, можна охарактеризувати його фінансову стійкість як нормальну.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами показує, що в порівнянні з попереднім періодом підприємство може дозволити собі профінансувати майже в два рази менше оборотних активів.

Якщо говорити про позитивну динаміку, то в підприємства збільшився коефіцієнт фінансування, що свідчить про збільшення у нього поточних зобов'язань та коефіцієнта поточної заборгованості, що свідчить про збільшення частки таких зобов'язань у балансі.

Загалом, коефіцієнтний аналіз показав зменшення фінансової стійкості підприємства в порівнянні з попередніми роками. Додатково проведено коефіцієнтний аналіз стану та ефективності використання основних засобів як основних активів для виробництва продукції, результати якого представлено у табл. 3.2.

Таблиця 3.3 – Коефіцієнтний аналіз стану та ефективності використання основних засобів ТОВ «Євровікна»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення		
					2020-2019	2021-2020	2022-2021
коефіцієнт зносу	0,626	0,707	0,773	0,837	0,081	0,066	0,064
коефіцієнт придатності	0,374	0,293	0,227	0,163	-0,081	-0,066	-0,064

Розроблено автором

Тенденцію розрахованих показників показано на рис. 3.4.

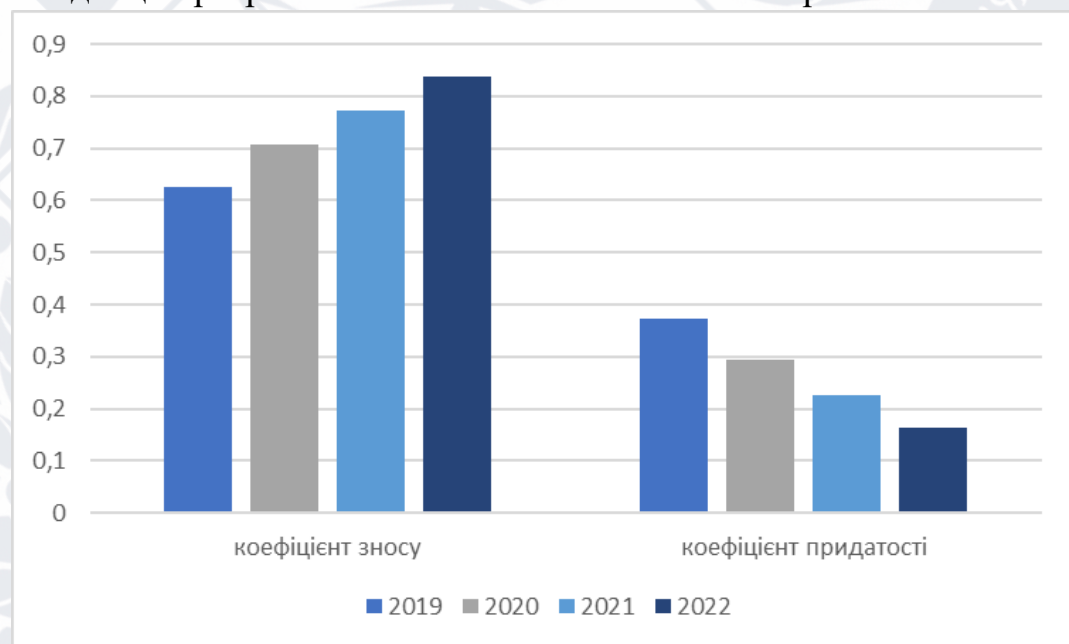

Рисунок 3.4 - Динаміка коефіцієнтів стану та ефективності використання основних засобів ТОВ «Євровікна»

Представлена динаміка відображає процес зносу основних засобів на підприємстві. Варто звернути увагу на критичний рівень придатності цих активів, який може вплинути на якість продукції та швидкість її виготовлення.

Аналіз капітальних інвестицій дозволяє сформулювати тренди та виокремити їх частку у загальному показнику. Коефіцієнтний аналіз менш поширений для дослідження даних активів. Проте, такі коефіцієнти як коефіцієнт відношення

капітальних інвестицій до амортизації, коефіцієнт відношення капітальних інвестицій до чистого доходу від реалізації продукції та коефіцієнт зносу основних засобів також важливі при аналізі незавершених капітальних інвестицій та використовуються при аналізі виконання фінансового плану підприємства.

Оскільки закордонні джерела не містять поняття капітальні інвестиції, методика їхнього аналізу спрямована на оцінку капітальних вкладень. Г. О. Хіоні виділяє такі основні показники аналізу: чистий дисконтований дохід (NPV), дисконтований термін окупності інвестицій (Nok) та внутрішня норма прибутковості (IRR) [43]. Основною ідеєю чистого дисконтованого доходу є отримання різниці між витратами на інвестування і майбутніми доходами, з урахуванням зміни грошової величини в часі. Показник внутрішньої норми прибутковості у випадку використання для інвестицій позикового капіталу, показує максимально допустимий рівень банківської процентної ставки, перевищення якої робить проект збитковим. Період окупності показує за скільки років потрібно для повернення (окупності) вкладених інвестицій або починаючи з якого моменту часу проект принесе прибуток [43]. На нашу думку, такі показники більш доцільні для аналізу бізнес-проектів, а для оцінки необхідності оновлення засобів виробництва їх використовувати не варто.

Отже, при аналізі стану та ефективності управління капітальними інвестиціями доцільно застосовувати такі види аналізу: горизонтальний - для оцінки динаміки, вертикальний - для визначення частки інвестицій в балансі, коефіцієнтний - для визначення стану та ефективності використання завершених капітальних інвестицій у вигляді необоротних активів.

Проведений аналіз ТОВ «Євровікна» дозволяє зробити наступні висновки. Товариство за останні роки значно зменшило показники своєї фінансової стійкості. Зважаючи на те, що більшість основних показників, таких як коефіцієнт автономії, та забезпечення власними оборотними коштами знаходяться в межах норми, фінансовий стан підприємства можна охарактеризувати як нормальний. Разом з тим, звертаємо увагу на перетин

нижньої межі коефіцієнту автономії (0,67), що може свідчити про збільшення фінансових ризиків для підприємства та низьке значення коефіцієнту придатності, що свідчить про необхідність у оновленні основних виробничих засобів підприємства.

Варто зауважити, що основною проблемою будь-якого аналізу є його обмеженість певним моментом часу. Аналіз фінансової звітності дозволяє лише сформулювати результати, які підприємство має на звітну дату, вони не відображатимуть повної картини про діяльність підприємства. На нашу думку, вирішенням даної проблеми може бути збільшення діапазону дослідження, яке дозволить сформулювати певну тенденцію для показників, відображаючи їхню динаміку протягом певного періоду.

3.2 Організація та методика аудиту капітальних інвестицій

З метою забезпечення верифікації інформації, яка використовується внутрішніми та зовнішніми користувачами для прийняття управлінських рішень, підприємства мають організувати внутрішній та зовнішній види контролю, зокрема, незалежний аудит.

У науковій дискусії виділяють різну кількість етапів для проведення аудиторської перевірки. С. В. Візіренко виділяє три етапи: організаційний, основний (технологічний) та результативний, представлені на рис. 3.1 [47]. Варто зазначити, що представлені етапи є загальними, водночас достатньо гнучкими щодо змістовного наповнення, що дозволяє застосовувати їх до будь-якого об'єкту обліку. У той же час О.О. Дядюн розширює кількість етапів до п'яти, що дозволяє більш детально прописати напрями перевірки. За результатами аналізу етапів аудиту нематеріальних активів, розроблених дослідником (див. табл. 3.3), пропонується об'єднати підготовчий та проміжний етапи, оскільки вони обидва спрямовані на знайомство з підприємством та його системою внутрішнього контролю.

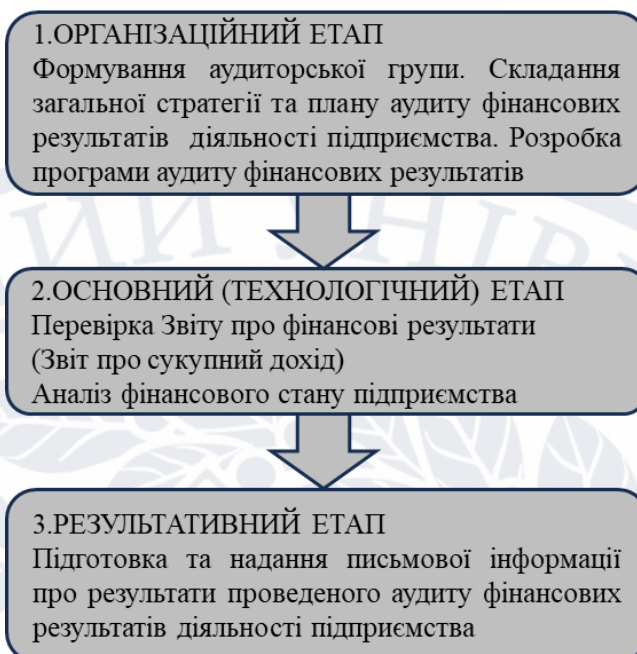

Рисунок 3.5 - Етапи проведення аудиту фінансових результатів діяльності підприємства

Таблиця 3.4 – Етапи аудиту нематеріальних активів

Загальні етапи аудиту фінансової звітності	Зміст етапів аудиту нематеріальних активів	
	Аудит показників фінансової звітності	Аудит показників нефінансової звітності та додаткової інформації
I. Підготовчий	попередня ідентифікація НМА, відображених у звітності підприємства; знайомство з господарськими операціями підприємства за участі НМА; попередній огляд облікової політики	попередній аналіз та ідентифікація спектру НМА у широкому розумінні; попередній огляд внутрішніх нефінансових показників щодо НМА та ефективності їх використання
II. Проміжний	Проведення детальних: опитування керівництва щодо НМА; оцінки системи внутрішнього контролю НМА. Два ключових напрями: урахування НМА під час формування стратегії аудиту; формування плану перевірки в частині НМА за бази вибору одного з підходів:	
	Традиційний підхід	Підхід за умов сталого розвитку
III. Перевірка	Спостереження за інвентаризацією ідентифікованих НМА	
IV. Аудит статей звітності	Два вектори перевірки:	
	аудиторські процедури для збирання доказів та підтвердження фінансової звітності	процедури для підтвердження нефінансової та додаткової інформації про НМА
V. Завершальний	Формування документів щодо результатів аудиту НМА	
	Аудиторський звіт та розгорнутий лист керівництву	Додаткові звіти керівництву, рекомендації за результатами деталізованої перевірки

Узагальнено за [48]

За результатами проведеного дослідження, враховуючи переваги та недоліки деталізованих та загальних етапів процесу аудиту, розроблена програма аудиту капітальних інвестицій для застосування на ТОВ «Євровікна» (див. ДОДАТОК Д). Кожен з її етапів передбачає опрацювання інформації підприємства, пов'язаної з об'єктом аудиту, та формування робочих документів аудитора.

На першому етапі аудиту відбувається ознайомлення з підприємством, його системою внутрішнього контролю та обліковою політикою. Тут досліджуються установчі документи та документи, що регламентують облікову політику підприємства в частині капітальних інвестицій.

На основі результатів дослідження бізнесу клієнта на другому етапі перевірки аудиторі формують тест оцінки СВК (ДОДАТОК Е) та оцінку аудиторського ризику, які дозволяють встановити масштаби аудиту та підібрати аудиторські процедури. При аудиті капітальних інвестицій, на нашу думку, найбільш ефективними є процедури збору доказів:

- 1) інспектування, що використовується при документальній перевірці витрат, пов'язаних з капітальним інвестуванням, а також інвентаризації об'єктів капітальних інвестицій;
- 2) зовнішнє підтвердження – для встановлення відповідності та повноти відображення інформації щодо витрат, пов'язаних з капітальним інвестуванням;
- 3) спостереження – щоб переконатись у коректності дій працівників підприємства при веденні обліку капітальних інвестицій;
- 4) повторне обчислення – для встановлення правильності калькулювання витрат, пов'язаних з капітальним інвестуванням;
- 5) аналітичні процедури – розрахунок і аналіз показників діяльності підприємства, пов'язаних з капітальними інвестиціями.

Також на другому етапі аудиту аналізується стан капітальних інвестицій через перевірку документального оформлення незавершених капітальних інвестицій та їх фактичної наявності.

Процес інвентаризації незавершених капітальних інвестицій ґрунтується на Наказі Міністерства фінансів України № 879 «Про затвердження Положення Про інвентаризацію активів та зобов'язань» від 02.09.2014 р. Пропонуємо звернути увагу на основні моменти, що регламентуються даним нормативно-правовим документом:

- період проведення – два місяці до дати балансу;
- наявність і обсяг - встановлюється під час перевірки в натурі;
- інвентаризаційний опис складається в розрізі об'єкта капітальних інвестицій з зазначенням робіт за видами;
- на об'єкти, що готові до введення в експлуатацію, чи ті, введення в експлуатацію яких документально не оформлене, складається окремий інвентаризаційний опис із зазначенням причин затримки здачі в експлуатацію;
- на об'єкти, що мають бути списані з балансу, складається окремий інвентаризаційний опис із зазначенням характеру та вартості робіт, а також причин їх припинення чи нездійснення;
- окремий інвентаризаційний опис складається для об'єктів, переданих в монтаж, законсервованих і тимчасово зупинених будівельних об'єктів [25].

Відповідно, документами, що будуть досліджуватись, є прибуткові та видаткові накладні, відомість інвентаризації та журнал-ордер, по якому буде відбуватись звірка відповідності витрачених на інвестування товарів, послуг з даними досліджуваних документів. Документами, які будуть формуватися, є розрахунок первісної вартості необоротних активів та інші примітки аудитора.

При перевірці наявності документів, що засвідчують надходження необоротних активів на підприємство, увага буде звертатись на відповідність дат, сум, контрагентів, підписів та інших обов'язкових реквізитів на документі та у програмному забезпеченні підприємства. Окрема увага приділятиметься розрахунку первісної вартості необоротних активів та відповідності її обліковій політиці підприємства.

Третій етап аудиту характеризується перевіркою бухгалтерського обліку капітальних інвестицій. Протягом цього етапу відбуватиметься перевірка

правильності кореспонденцій рахунків, зіставлення сум оборотів журналу-ордеру з регістрами, головною книгою та фінансовою звітністю підприємства.

Документами, що досліджуються, є Журнал-ордер 4 та Відомість 4.1, оборотно-сальдова відомість, Головна книга за рахунком 15 «Капітальні інвестиції» та форми фінансової звітності №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», №3 «Звіт про рух грошових коштів». Аналогічно другому етапу, документами, що будуть формуватися аудитором, є примітки.

На четвертому етапі відбувається складання аудиторського звіту і висновку та передача їх замовнику. Цей етап характеризується узагальненням та систематизацією усіх аудиторських доказів, виявлених в процесі аудиту.

Представлена послідовність аудиту є типовою, проте, може змінюватись залежно від особливостей самого завдання з аудиту чи підприємства-клієнта. Так само змінюється і методика перевірки: напр., якщо підприємство організовує аудит з метою визначення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, методика його проведення матиме вигляд, представлений у табл. 3.5.

Отже, аудит незавершених капітальних інвестицій характеризується низкою особливостей, які варто враховувати при його проведенні, а також певну послідовність етапів та аудиторських процедур.

В процесі дослідження було виявлено, що основною метою аудиту капітальних інвестицій є висловлення незалежної думки аудитора щодо їх величини у фінансової звітності підприємства у складі незавершених капітальних інвестицій та введених в експлуатацію необоротних активів. За результатами дослідження розроблена програма аудиту капітальних інвестицій, тест оцінки СВК підприємства щодо капітальних інвестицій, які запропоновані для організації внутрішнього контролю на ТОВ «Євровікна».

Таблиця 3.5 – Методика аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства-клієнта

Етап аудиту	Мета етапу	Об'єкт аудиту	Аудиторські процедури
Аудит ліквідності та платоспроможності підприємства	Оцінити здатність підприємства погашати поточні зобов'язання та його забезпеченість довгостроковим фінансуванням у необхідних обсягах	Оборотні активи та зобов'язання підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здійснити класифікацію активів підприємства за ознакою ліквідності. 2. Здійснити класифікацію зобов'язань підприємства за строками погашення. 3. Розрахувати коефіцієнти ліквідності. 4. Встановити відхилення від критеріїв ефективності та причини виявлених відхилень. 5. Оцінити вплив виявлених відхилень на загальний фінансовий стан підприємства з погляду особливостей його діяльності
Аудит фінансової стійкості підприємства	Встановити оптимальність структури капіталу та наявність достатнього обсягу власного капіталу	Джерела майна підприємства: власні та залучені	<ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікувати джерела майна підприємства на власні та залучені. 2. Визначити величину власних обігових коштів. 3. Розрахувати коефіцієнти капіталізації. 4. Встановити відхилення від критеріїв ефективності та причини виявлених відхилень. 5. Оцінити вплив виявлених відхилень на загальний фінансовий стан підприємства з погляду особливостей його діяльності

Узагальнено за [49]

Висновки до розділу III

Дослідження методики аналізу капітальних інвестицій дозволило виокремити найпоширеніші його види, ідентифікувати проблему аналізу капітальних інвестицій – обмеженість показників конкретним моментом часу та, в якості вирішення цієї проблеми, збільшити діапазон досліджуваного періоду для формування динаміки показників. За результатами проведеного аналізу було виявлено зменшення фінансової стійкості та потребу у оновленнях основних засобів ТОВ «Євровікна». Критичний аналіз світової практики аналізу показав недоцільність застосування міжнародних методів для оцінки капітальних інвестицій у необоротні активи вітчизняного підприємства.

При дослідженні організації та методики аудиту капітальних інвестицій було констатовано, що основною метою аудиту капітальних інвестицій є висловлення аудитором думки щодо їх величини у фінансовій звітності підприємства. Проведено аналіз етапів проведення аудиту у науковій дискусії, розроблено тест оцінки системи внутрішнього контролю щодо обліку капітальних інвестицій, програму перевірки, ідентифіковано аудиторські процедури, що будуть найбільш ефективними для даної облікової ділянки. Акцентовано на основних моментах проведення інвентаризації капітальних інвестицій. З'ясовано, що методика аудиту може змінюватись залежно від його мети та потреб підприємства, яке його проводить.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

1. Неоднозначність трактування капітальних інвестицій негативно впливає на процес ефективної організації їхнього управління. За результатами дослідження було запропоноване визначення поняття «капітальні інвестиції» як вкладень капіталу з метою придбання, створення, поліпшення необоротних активів підприємства.

2. Облік та контроль капітальних інвестицій регулюється численними нормативно-правовими документами різних рівнів, опрацювання яких потребує великої кількості часу. За результатами їх критичного аналізу представлені їх класифікації за рівнями ієрархії, продемонстрований вплив воєнного стану на нормативне регулювання в Україні, виділені аспекти обліку і аудиту капітальних інвестицій, які регулюються кожним нормативним документом, запропоновано розширення субрахунків рахунку 15 «Капітальні інвестиції» для задоволення інформаційних потреб організації аналізу і контролю капітальних інвестицій на підприємстві. Рекомендовано сформувати окремий НП(С)БО, що відображав би особливості обліку капітальних інвестицій за аналогією з обліковими стандартами для інших об'єктів обліку. Також запропоновано підприємствам звертати більше уваги на внутрішні документи регламентації контролю і аудиту капітальних інвестицій, які дозволяють врахувати усі особливості їхньої діяльності.

3. Встановлено, що загальні обсяги капітальних інвестицій в Україні характеризуються позитивною динамікою, за винятком періоду початку пандемії і періоду воєнного стану. Цей проміжок часу дозволяє побачити реакцію досліджуваного показника на стресові ситуації в країні, та спрогнозувати подальше його падіння протягом воєнного періоду.

4. За результатами дослідження було виокремлено особливості обліку інвестиційної діяльності підприємств, проаналізовано основні етапи обліку основних об'єктів інвестиційної діяльності. Акцентовано увагу на залежності

обліку від виду необоротного активу та способу надходження його на підприємство. Виокремлено основні вимоги до програмного забезпечення при автоматизації обліку на підприємстві.

5. За результатами проведеного економічного аналізу встановлено, що ТОВ «Євровікна» є підприємством з нормальною фінансовою стійкістю, але ідентифікована тенденція до зниження її основних показників. Акцентовано увагу на збільшення фінансових ризиків, пов'язаних зі збільшенням поточних зобов'язань та необхідність оновлення основних виробничих засобів підприємства.

6. При аналізі основних тенденцій капітальних інвестицій на підприємстві та в країні в цілому було виявлено нестійку динаміку у зв'язку з кризовими подіями в країні. Враховуючи поточний воєнний стан майбутні тенденції капітального інвестування будуть пов'язані з обороною країни, а також з тими секторами економіки, що постраждали в результаті воєнних дій найбільше.

7. Констатовано, що обмеженість показників конкретним моментом часу негативно впливає на процес аналізу підприємства. За результатами дослідження було запропоновано збільшити діапазон досліджуваного періоду для формування динаміки показників. Критичний аналіз світової практики аналізу показав недоцільність застосування міжнародних методів для оцінки капітальних інвестицій у необоротні активи вітчизняного підприємства.

8. Доведено, що основною метою аудиту є висловлення власної думки аудитора щодо стану фінансової звітності підприємства, а отже, капітальних інвестицій як однієї з її складових. Розроблені тест оцінки системи внутрішнього контролю щодо обліку капітальних інвестицій, програму перевірки, ідентифіковано аудиторські процедури, що будуть найбільш ефективними для даної облікової ділянки.

9. Ідентифіковані напрями подальших досліджень як елементи обліку, контролю і аудиту капітальних інвестицій, які дозволять врахувати особливості діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання у повоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення 01.05.2023).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення 01.05.2023).
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 01.05.2023).
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 02.05.2023).
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 04.05.2023).
6. Ярмолук О. Ф., Дмитренко О. М. Особливості ідентифікації капітальних інвестицій в бухгалтерському обліку. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8184>. DOI: [10.32702/2307-2105-2020.9.58](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.9.58)
7. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 04.05.2023)
8. Сергєєва Н. В. Удосконалення підходів до визнання та обліку капітальних інвестицій. *Економіка АПК*. 2020. № 1. С.65-74. URL: <http://eaprk.org.ua/en/contents/2020/01/65>. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202001065>
9. Волошин О., Галайко Н. Математика для економістів: словник економічних термінів: словник. - Львів: Львівський державний університет

внутрішніх справ, 2020. 97 с.

10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 40 (МСБО 40). Інвестиційна нерухомість: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_026#Text (дата звернення 07.05.2023)

11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text. (дата звернення 08.05.2023).

12. Кравченко О. В., Овчарова Н. В., Бага А. В., Кравченко Д. О. Облік капітальних інвестицій та його удосконалення. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2021. С. 104-110. DOI: 10.21272/1817-9215.2021.1-12.

13. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.04.2006 р. №45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06#Text> (дата звернення 10.05.2023).

14. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення 15.05.2023)

15. Фабіянська В. Ю., Гуцаленко О. О. Нормативно-правове забезпечення незалежного аудиту в Україні. *The scientific heritage*. 2020. №45. С. 35-45

16. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

17. Про прийняття Кодексу етики Міжнародної федерації бухгалтерів за Кодекс етики Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України: Рішення XI з'їзду Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України від 24.12.2007 р. URL: https://lexinform.com.ua/wp-content/uploads/2018/09/Code-of-Ethics_ukr.pdf (дата звернення 17.05.2023).

18. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років. Частина I. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016->

2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf (дата звернення 19.05.2023).

19. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 10.06.2023).

20. Прокопова О. М., Кудлаєва Н. В. Бухгалтерський облік в умовах воєнного стану: ключові характеристики та проблемні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід. Серія «Економічна наука»*. 2022. № 9-10. С. 38-43 DOI: 10.32702/2306-6814.2022.9-10.38.

21. Партин Г. О, Дідух О. В. Капітальні інвестиції: сутність, сучасні тенденції та вплив на зростання обсягів ВВП. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8756>. DOI: [10.32702/2307-2105-2021.3.86](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.3.86)

22. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38). Нематеріальні активи: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text. (дата звернення 08.05.2023).

23. Про затвердження Національного стандарту №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 29. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-%D0%BF#Text> (дата звернення 04.05.2023)

24. Про затвердження Методики розрахунку індексів капітальних інвестицій: Наказ Міністерства фінансів України від 10.12.2021 р. № 303. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0303832-21#n14> (дата звернення 04.05.2023)

25. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 04.05.2023)

26. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні відомості до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 10.05.2023).

27. Статистичний щорічник України / за ред. О. А. Вишневська. Київ. 2022.

28. Про затвердження типових форм з обліку та списання запасів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання: Наказ Міністерства фінансів України від 13.12.2022 р. № 431. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1692-22#Text> (дата звернення 06.06.2023).

29. Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці: Наказ Державного комітету статистики України від 05.12.2008 р. № 489. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0489202-08#Text> (дата звернення 10.06.2023).

30. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text> (дата звернення 14.06.2023).

31. Щодо надання інформації стосовно оформлення первинної документації будівельних організацій: Лист Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 03.04.2006 р. № 11/8-374. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0374667-06#Text> (дата звернення 20.06.2023).

32. Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання: Наказ Міністерства фінансів України від 13.09.2016 р. № 818. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16#Text> (дата звернення 24.06.2023).

33. Селіванова Н. М., Цушко М. А. *Поняття та класифікація капітальних інвестицій. Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України* : матеріали XIII всеукр. Наук.-практ. конф. (м. Одеса, 30-31 трав. 2019 р.). Одеса, 2019. С. 186-188.

34. Товариство з обмеженою відповідальністю «Євровікна». Clarity Project: веб-сайт. URL: https://clarity-project.info/edr/32538170/finances?current_year=2022 (дата звернення 18.10.23)

35. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на червень 2023 року. Липень 2023. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf (дата звернення 10.10.2023)

36. Сімаков К. С., Сімакова О. К. Впровадження систем автоматизації бухгалтерського обліку. *Scientific collection «interconf»*. 2022. № 95. С.153-159. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/2709-4685/article/view/3558>. DOI [10.51582/interconf.19-20.01.2022.013](https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.01.2022.013)

37. Ярмолук О. Ф., Шишка Р. О. Організаційно-методичні аспекти обліку капітальних інвестицій. *Accounting and Finance*. 2019. №1 (83). С. 71-82.

38. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text>

39. Аверкина М.Ф., Тихонюк К.О. Сучасні комп'ютерні системи бухгалтерського обліку в Україні. *Науковий вісник ХДУ. Серія «Економічні науки»*. №30(2). С. 143-147.

40. Чому 1С? Переваги та недоліки для ведення обліку в Україні. Навчальний центр «Стимул»: веб-сайт. URL: https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a=chomu_1s_perevagi_ta_nedoliki_dlya_vedennya_obliku_v_ukraini (дата звернення 21.10.23)

41. Коваль О. В. Автоматизація бухгалтерського обліку на сільськогосподарському підприємстві в сучасних умовах. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. Серія «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит». 2019. №6. С. 136-141. DOI: 10.37128/2411-4413-2019-6-15.

42. Бенько М. М. Автоматизація бухгалтерського обліку в Україні: проблемні аспекти та ключові досягнення. *Accounting, analysis and audit*. 2021. № 83. С. 91-104.

43. Хіоні Г. О. Методичні підходи до оцінок ефективності інвестицій у майнові об'єкти агробізнесу. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7016> (дата звернення: 29.10.2023).
DOI: [10.32702/2307-2105-2019.4.150](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.4.150)

44. Степаненко О. В., Єршова Н. Ю. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства: сучасні підходи. «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»: матеріали XIII всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 30-31 трав. 2019 р.). Одеса, 2019. С. 133-134.

45. Кобилецький В.Р. Горизонтальний аналіз звітності. *Financial Analysis online*: веб-сайт. URL: <https://analizua.com/metodyka-rozrakhunku/88-horyzontalnyj-analiz-zvitnosti> (дата перегляду: 29.10.2023)

46. Кобилецький В.Р. Вертикальний аналіз звітності. *Financial Analysis online*: веб-сайт. URL: <https://analizua.com/metodyka-rozrakhunku/89-vertykalnyj-analiz> (дата перегляду: 29.10.2023)

47. Візіренко С. В., Копил Я. М. Удосконалення методики аудиту фінансових результатів діяльності підприємства та його фінансового стану. *Управління змінами та інноваціями*. 2021. URL: <http://cmi.politehnica.zp.ua/index.php/journal/article/view/3/1> (дата звернення: 29.10.2023)

48. Дядюн О. О. Планування та етапи аудиту нематеріальних активів підприємства. *Держава та регіони*. Серія «Економіка та підприємництво» 2021. С. 79-85. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-2-14>

49. Мулик, Я. Розвиток організаційно-методичних аспектів аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Економіка та суспільство*. Серія «Облік і оподаткування». 2023. № 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-26>

50. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт фінансової автономії (Коефіцієнт фінансової незалежності). *Financial Analysis online*: веб-сайт. URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/346-pokaznik-finansovoji-avtonomiji-pokaznik-finansovoji-nezalezhnosti> (дата перегляду: 16.12.2023)

51. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт фінансової стабільності (Коефіцієнт фінансування). *Financial Analysis online*: веб-сайт. URL:

<https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/348-pokaznik-finansovoji-stabilnosti-koefitsient-finansuvannya> (дата перегляду: 16.12.2023)

52. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт фінансової стійкості. *Financial Analysis online*: веб-сайт. URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/349-koefitsient-finansovoji-stijkosti> (дата перегляду: 16.12.2023)

53. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами (Забезпечення оборотних активів власними коштами). *Financial Analysis online*: веб-сайт. URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/301-koefitsient-zabezpechenosti-vlasnimi-oborotnimi-zasobami-zabezpechennya-oborotnikh-aktiviv-vlasnimi-koshtami> (дата перегляду: 16.12.2023)

54. Коваль О. А., Літус П. Р. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8402> (дата звернення 16.12.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.12.77

55. Мазур Н. А., Кушнір О. К. Капітальні інвестиції в економіці України: значення та вплив в умовах змін. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління. № 1(4). 2022. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-03-05>

56. Рагуліна І.І., Герасимчук М.С. Теоретичні та методологічні підходи до вдосконалення обліку капітальних інвестицій. *Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 9 жовт. 2021 р. Луцьк. 2022. С. 332-334.

57. Хорошун Ю.В. Аналіз динаміки обсягів капітальних інвестицій в сільське господарство України. *Сучасні теорія і практика менеджменту та бізнес-адміністрування*: збірник тез доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 30 квіт. 2020р. Черкаси, 2020. С. 51-53.

58. Серединська В. М., Лужняк Л. Й. Аналіз капітальних інвестицій підприємства. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія*: матеріали міжнар. наук-практ. конф., м. Тернопіль, 27 груд. 2019 р. Тернопіль, 2019. С. 195-197.

59. Ляліна Н. С., Чавикіна О. В. Аналіз інвестиційної діяльності у сільському господарстві України та визначення напрямів її активізації. *Причорноморські економічні студії*. Серія «економіка та управління підприємствами». №52-2. 2020. DOI <https://doi.org/10.32843/bses.52-26>

60. Волкова Ю. В. Сучасні тенденції інвестування господарської діяльності підприємств. № 1(22). 2020. С. 48-57.

61. Кулаков О. О., Трубіна Л.О., Патрикеева А.А., Попова С.О. Компаративний аналіз тенденцій інвестування в Україні порівняно з країнами європейського союзу. *Наукові праці ДонНТУ*. Серія: економічна. № 1(20). 2019. С. 34-40.

62. Огінська О., Саченко С. Комплексний аналіз необоротних активів суб'єкта господарювання. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія*: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Тернопіль, 1 груд. 2022 р. Тернопіль, 2022. С. 141-144.

63. Злотенко О. Б. Аналіз динаміки та структури інвестицій промислових підприємств в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». Ужгород : Гельветика, 2019. №26. С. 64-70

64. Бочко О. Ю., Кузяк В. В., Подвальна Г. В. Дослідження впливу інвестицій на розвиток ВВП України в сучасних умовах. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія Економічна. Серія Юридична. № 34. 2022. С. 202-212. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7289690> (дата звернення 25.12.2023).

65. Скиба М. В. Капітальні інвестиції в Україні в умовах наростання нестабільності фінансових ринків. *Вісник НАДУ*. Серія «Державне управління». №2. 2020. С. 27-35. DOI 10.36030/2310-2837-2(97)-2020-27-35

66. Буткевич О. В. Проблеми обліку і аудиту капітальних інвестицій. *Проблеми обліку і аудиту капітальних інвестицій*. Серія Економіка та менеджмент». № 29. 2022. С. 62-71. DOI: 10.33813/2224-1213.29.2022.7

67. Ковтонюк Ю. С., Хаджинов І. В. Дослідження інвестиційного клімату

АПК України. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2021. №13. С. 231-235.

68. Томашук І. В., Вольська Л. Л. Аналіз фінансового стану та інвестиційної привабливості Вінницького регіону. *Економіка та суспільство*. Серія «Економіка і суспільство». № 20. 2019. С. 477-487. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-1>

69. Ширяєва Н.В., Макаренко А.Б. Дослідження впливу пандемії COVID-19 на економіку України як одного із факторів глобальної фінансової кризи. *Вісник НТУ "ХП"*. 2020. №4. С. 86-94.

70. Пелих А. О. Коефіцієнтний аналіз необоротних активів підприємства. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасні концепції розвитку: зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. студ. конф., м. Київ, 11 травня 2021 р. Київ, 2021. С. 365-367.*

71. Гринів, В., Клепанчук, О. (2023). Роль інвестиційних процесів у післявоєнній відбудові торговельної галузі України. *Modeling the development of the economic systems*. №2. С. 179–188. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-24>

72. Самотоєнкова О.В., Ольвінська Ю.О. Особливості залучення та використання капітальних інвестицій в промисловості. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: матеріали восьмої міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 13-14 вересня 2019 р. Одеса, 2019. С. 89-90.*

73. Гевлич Л., Мазуркевич Є. Капітальні інвестиції: трактування та нормативне регулювання для цілей обліку і аудиту в повоєнній Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. Серія: «Економічні науки». 2023. № 5. С. 186-191. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-322-5-31>

74. Гевлич Л., Мазуркевич Є. Проблеми обліку капітальних інвестицій у повоєнній економіці України. *Актуальні питання сучасної економіки : матеріали XV Всеукраїнської наукової конференції за міжнародною участю, 15 листопада 2023р.* – Умань: УНУС. 2023. С. 104-106. URL: <http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2021/v3/7.pdf>.

75. Мазуркевич Є. Тренди капітальних інвестицій у вітчизняній промисловості.. *XIII Міжнародна наукова конференція студентів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання»*, 21 грудня 2023 р. – м.Вінниця, ДонНУ імені Василя Стуса, 2024.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Основні дефініції, що розкривають зміст капітальних інвестицій в нормативно-правових документах України

Дефініції, у яких розкривається облікова сутність капітальних інвестицій

1. Капітальні вкладення

інвестиції у відтворення основних фондів та на придіст матеріально-виробничих запасів

Господарський кодекс України від 16.03.2003 р. №436-IV; Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. №1560—ХП

2. Капітальні інвестиції

інвестиції у придбання або виготовлення, будівництво, реконструкцію, модернізацію, придбання, створення власними силами для власного використання матеріальних і нематеріальних активів, що амортизуються, витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта, яке призводить до збільшення майбутніх економічних вигід, первинно очікуваних від використання об'єкта, і на суму яких збільшується первинна вартість таких активів

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI; Про затвердження форм державних статистичних спостережень зі статистики капітальних інвестицій, основних засобів та будівництва: Наказ Державного комітету статистики України від 24.10.2013 р. №321; Національний стандарт №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів»: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2006 р. №1655; Положення стандарт бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. №92; Методика розрахунку індексу капітальних інвестицій: Наказ Держкомстату України

3. Незавершені капітальні інвестиції

незавершені на дату балансу капітальні інвестиції в необоротні активи на будівництво, реконструкцію, модернізацію (поліпшення, які збільшують первісну (переоцінену) вартість необоротних активів)), виготовлення, створення, вирощування, придбання об'єктів основних засобів, нематеріальних активів, довгострокових біологічних активів тощо

Положення по інвентаризації активів і зобов'язань від 02.09.2014р. №879; Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. №433; НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73; Положення стандарт бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. №242; Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку фінансових витрат: Наказ Міністерства фінансів України від 01.11.2010 р. №1300; Положення стандарт бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати»: Міністерства фінансів України від 28.04.2006 р. №415

4. Капітальні інвестиції, як витрати

витрати на придбання, створення, будівництво матеріальних і нематеріальних необоротних активів, їх доставку, установку, монтаж з метою введення в експлуатацію, а також витрати на капітальний ремонт, що можуть бути ідентифіковані з окремою замортованою частиною (компонентом) основних засобів, та якщо ремонтні роботи приводять до збільшення очікуваних майбутніх вигід від об'єкта основних

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291; Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. №561.

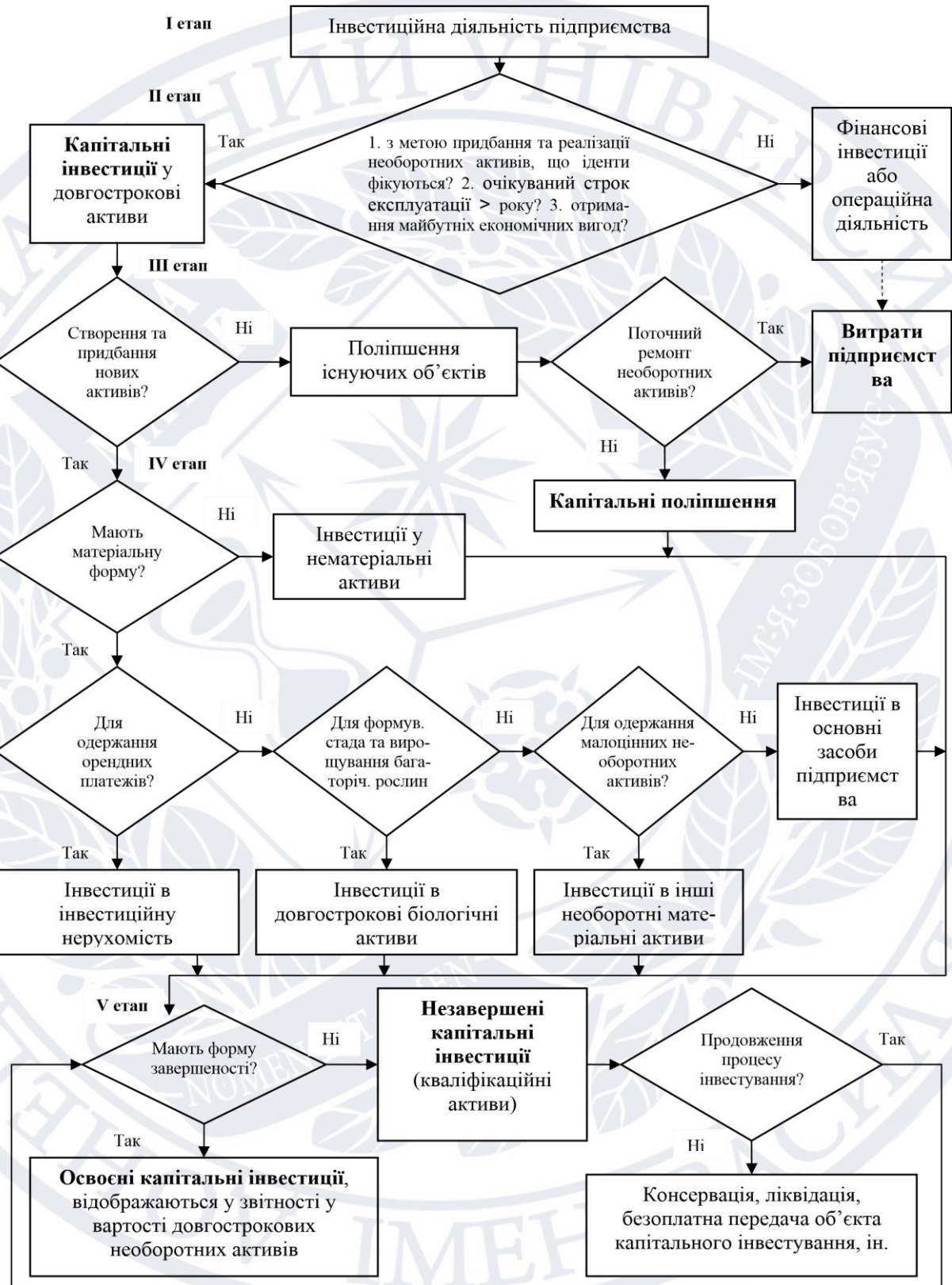
5. Освоєні капітальні інвестиції

освоєні у звітному періоді капітальні інвестиції у нефінансові активи, які були придбані або створені для власного використання зі строком служби більше одного року, включаючи невироблені активи (землю, авторські права, ліцензії, патенти, гудвіли тощо), витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта, що призводять до збільшення його строку служби або виробничої потужності, та витрати на будівництво

Роз'яснення щодо форм державного статистичного спостереження №2-інвестиції (річна) «Звіт про капітальні інвестиції, вибуття й амортизацію активів» та №2-інвестиції (квартальна) «Звіт про капітальні інвестиції»: Роз'яснення Державної служби статистики України від 21.07.2017 р. №17.4-12/15.

ДОДАТОК Б

Алгоритм ідентифікації капітальних інвестицій в обліку

ДОДАТОК В

Наказ про облікову політику

Товариство з обмеженою відповідальністю «ЄВРОВІКНА»

21001 м. Вінниця вул. Замостянська, 26.

IBAN UA 34 300528 00000 26006001341980 АТ "ОТП БАНК" м.Київ МФО
300528,

код 32538170, інд.под.№ 325381702289, № с-ва платника ПДВ № 100295891
тел.(0432) 553-973

НАКАЗ

01 __ січня __ 2024 __ р.

ПРО ОБЛІКОВУ ПОЛІТИКУ ПІДПРИЄМСТВА

На виконання вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV, положень (стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених наказами Мініфіну України, інших нормативно-правових актів. З метою дотримання підприємством єдиної методики відображення господарських операцій та забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності наказую:

I. Встановити на підприємстві таку облікову політику:

- 1. Межа суттєвості при складанні фінансової звітності – 3 000 тис. грн**
- 2. Тривалість нормального операційного циклу виготовлення продукції (виконання робіт, надання послуг) від 5 до 80 днів.**
- 3. Нормальна виробнича потужність структурних підрозділів 6 000 тис. грн без ПДВ.**

4. Встановити такий порядок обліку необоротних активів.

4.1 Для визначення об'єктів основних засобів, інших необоротних матеріальних та нематеріальних активів, визначення терміну корисного використання об'єктів та їх ліквідаційної вартості створити постійно діючу експертну технічну комісію. Склад комісії затверджувати щороку наказом керівника підприємства.

4.2 Одиницею обліку визначити окремий об'єкт основних засобів та інших необоротних матеріальних активів.

4.3 Для відокремлення в складі основних засобів малоцінних необоротних матеріальних активів встановити вартісну межу у розмірі 20 000 грн.

4.4 Ліквідаційну вартість об'єктів основних засобів та нематеріальних активів прийняти рівною нулю.

4.5 Нарахування амортизації об'єктів основних засобів проводити з використанням прямолінійного методу.

4.6 Для амортизації МНМА застосовувати метод амортизації «100% відразу». Тобто амортизацію нараховувати з першого місяця використання об'єкта.

4.7 Амортизацію нематеріальних активів і бібліотечних фондів нараховувати прямолінійним методом. Термін корисного використання об'єкта і чинники, що впливають на нього, відображати в акті, складеному інвентаризаційною комісією.

4.8 Зарахування сум дооцінки необоротних активів до складу нерозподіленого прибутку проводити раз на рік.

5. Встановити такий порядок обліку запасів

5.1 Для обліку транспортно-заготівельних витрат відкрити субрахунок «Транспортно-заготівельні витрати».

5.2 Предмети строком використання менше одного року, що супроводжують виробничий процес протягом звітного періоду, обліковувати на рахунку 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети». У момент передачі таких активів в експлуатацію списувати їх з балансу з одночасною організацією їх оперативного кількісного обліку за місцями експлуатації і відповідними особами протягом строку фактичного використання таких предметів.

5.3 Спецодяг, виданий у підзвіт працівникам, обліковувати на особових картках останніх протягом усього встановленого терміну його використання. Списання спецодягу, виданого з підзвіту до закінчення встановлених термінів його використання здійснювати тільки на підставі актів про його непридатність. Акти здавати в бухгалтерію відповідно до графіка документообігу.

5.4 При відпуску запасів у виробництво, з виробництва, на продаж та при іншому вибутті залежно від виду запасів їх оцінку здійснювати так:

- Сировини та матеріалів – за методом середньозваженої собівартості;
- готової продукції – за методом середньозваженої собівартості;
- малоцінних та швидкозношуваних предметів – за методом ідентифікованої собівартості.

5.5 Готову продукцію відображати в бухгалтерському обліку та балансі за фактичною собівартістю, незавершене виробництво – по всім прямим фактичним витратам.

5.6 До складу грошових коштів у фінансовій звітності включати грошові кошти на розрахунковому рахунку, які не обмежені у використанні протягом поточного періоду.

5.7 Кошти та інші активи, не вказані вище, відображати в обліку і звітності згідно з вимогами відповідних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

6. Встановити такий порядок нарахування заробітної плати.

6.1 Заробітна плата на підприємстві нараховується відповідно до Закону про оплату праці України.

6.2 Оплата праці робітників проводиться за відрядно-преміювальною та почасово-преміювальною системами. Преміювання проводиться на підставі затверджених Положень.

6.4 Оплата праці керівників, професіоналів, фахівців та службовців підприємства проводиться за посадовими окладами згідно штатного розкладу.

7. Встановити такий порядок обліку витрат.

7.1 Для забезпечення складання звіту про фінансові результати облік витрат підприємства вести за допомогою рахунків класу 9 «Витрати діяльності».

7.2 Застосовувати нормативний метод обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції.

7.3 Розрахунок виробничої собівартості здійснювати для кожного об'єкта обліку витрат окремо

7.4 У цілях визнання виробничої собівартості продукції встановити, що додаються (додаток 1).

7.5 Встановити порядок розподілу змінних та постійних загальновиробничих витрат пропорційно основній заробітній платі основного виробничого персоналу.

7.6 Оцінку залишків незавершеного виробництва здійснювати по кожному з видів готової продукції та статей калькуляції пропорційно вартості сировини та матеріалів.

II. Організація бухгалтерського обліку.

8. Бухгалтерський облік на підприємстві вести силами бухгалтерської служби (бухгалтерії), керованої головним бухгалтером.

8.1 Обов'язки головного бухгалтера визначаються посадовими інструкціями.

8.2 Склад бухгалтерії встановлюється штатним розкладом, а обов'язки кожного працівника бухгалтерського підрозділу регламентуються відповідними посадовими інструкціями.

8.3 Бухгалтерський облік вести відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій та інструкції № 291 за журнально-ордерною формою з використанням комп'ютерної програми ВАСБухгалтерія.

8.4 Забезпечити застосування в бухгалтерському обліку єдиних форм первинних документів як уніфікованих, затверджених нормативно-правовими актами України, так і документів створених підприємством самостійно: (рахунок, накладна, акт виконаних робіт, акт наданих послуг, технічне завдання виробничого підрозділу, виробничий звіт тощо).

8.5 Забезпечити зберігання первинних документів та облікових реєстрів, які були підставою для складання звітності, а також бухгалтерських звітів, їх оформлення та передачу до архіву відповідно до вимог чинного законодавства.

8.6 Забезпечити складання та подання фінансової та інших видів звітності підприємства відповідним користувачам у обсязі та в строки, встановлені чинним законодавством.

9. Інвентаризація активів, капіталу та зобов'язань.

9.1 З метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансових звітів перед складанням річної фінансової звітності та в інших випадках передбачених законодавством проводити інвентаризацію активів, зобов'язань згідно з Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879.

9.2 Річну інвентаризацію проводити на 01.11.

10. Склад постійно діючої інвентаризаційної комісії наведено в додатку 2.

11. Перелік осіб, уповноважених підписувати первинні документи, наведено в додатку 3. Зазначені особи несуть відповідальність за достовірність таких документів та своєчасність їх складання.

12. Затвердити доданий графік документообігу (додаток 4).

13. Покласти на системного адміністратора відповідальність за недопущення несанкціонованого доступу до облікової інформації.

14. Контроль за виконанням цього наказу покласти на головного бухгалтера підприємства.

15. Керівникам усіх структурних підрозділів забезпечити обов'язкове виконання вимог цього наказу, а також розпоряджень головного бухгалтера, які здійснюються в межах його повноважень стосовно ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

16. Ознайомити з цим наказом керівників усіх структурних підрозділів.

Відповідальний за організацію бухгалтерського обліку – директор Харченко С. А.

Перелік додатків до наказу про облікову політику

Додаток 1. Перелік і склад змінних та постійних виробничих витрат.

Додаток 2. Склад постійно діючої інвентаризаційної комісії.

Додаток 3. Перелік осіб, уповноважених підписувати первинні документи.

Додаток 4. Графік документообігу.

Перелік і склад змінних та постійних виробничих витрат

1. Перелік постійних загальновиробничих витрат:

- Матеріали загальновиробничого призначення
- Енергоносії (теплоенергія, електроенергія, вода, газ)
- Заробітна плата загальновиробничого персоналу
- Амортизація основних фондів загальновиробничого призначення
- Ремонт основних фондів загальновиробничого призначення
- Інші загальновиробничі витрати

2. Перелік змінних загальновиробничих витрат:

- Обслуговування систем опалення, водопостачання, каналізації
- Обслуговування систем електропостачання
- Транспортні послуги
- Прибирання та вивіз сміття
- Технічний нагляд за будівлями та спорудами
- Обслуговування технічних систем та оргтехніки
- Інші змінні витрати

Склад постійно діючої інвентаризаційної комісії

Голова комісії – начальник відділу закупівель Іванюк Н. О

Члени комісії:

Головний інженер – Бойчук С. В.

Бухгалтер – Фурсова Т. В.

Перелік осіб, уповноважених підписувати первинні документи

Директор – Харченко С. А.

Начальник відділу закупівель – Іванюк Н. О.

Бухгалтер – Сторож Ю. В.

Додаток №4

Графік документообігу

Найменування документа	Створення			Перевірка			Обробка		Передача в архів	
	К-сть	Відповідальний	Строки виконання	Відповідальний	Хто подає	Строки подання	Відповідальний	Строки виконання	Відповідальний	Строки виконання
КБ-2в «Акт приймання виконаних підрядних робіт»	2	Підрядник	Перед передачею	Замовник	Підрядник	При передачі товару	Бухгалтер	1 дн	Бухгалтер	Наприкінці календарного року
Прибутковий ордер на товари	1	Матеріально відповідальна особа	Під час отримання товарів або безпосередньо після їх прийняття	Матеріально відповідальна особа	Матеріально відповідальна особа	Щодня	Бухгалтер	1 дн	Бухгалтер	Наприкінці календарного року
Накладна (вимога)	3	Бухгалтер	Під час відпущення матеріалів зі складу	Матеріально відповідальна особа, керівник	Бухгалтер	Щодня	Бухгалтер	1 дн	Бухгалтер	Наприкінці календарного року
П-5 "Табель обліку використання робочого часу"	1	Керівник підрозділу	Двічі на місяць	Працівник кадрової служби	Керівник підрозділу	Двічі на місяць	Бухгалтер	1 дн	Бухгалтер	Наприкінці календарного року
Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих (модернізованих) об'єктів	2	Сторона що здає об'єкт	Перед передачею	Сторона, що приймає об'єкт	Сторона що здає об'єкт	При передачі об'єкта	Бухгалтер	1 дн	Бухгалтер	Наприкінці календарного року
Акт приймання-передачі	2	Постачальник	Перед передачею	Отримувач	Постачальник	При передачі	Бухгалтер	1 дн	Бухгалтер	Наприкінці календарного року

основних засобів						об'єкта				го року
НА-1 "Акт введення в господарський оборот права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів"	1	Комісія, що оглядає об'єкт	Перед передачею	Отримувач	Комісія, що оглядає об'єкт		Бухгалтер	1 дн	Бухгалтер	Наприкінці календарного року
Акт введення в експлуатацію основних засобів	1	Комісія, що оглядає об'єкт	Перед передачею	Отримувач	Комісія, що оглядає об'єкт	Під час передачі об'єкта в експлуатацію або безпосередньо після його передачі	Бухгалтер	1 дн	Бухгалтер	Наприкінці календарного року
Акт приймання-передачі	2	Орендодавець	Перед передачею	Отримувач	Орендодавець	Під час передачі об'єкта або безпосередньо після його прийняття	Бухгалтер	1 дн	Бухгалтер	Наприкінці календарного року

ДОДАТОК Г
Горизонтальний та вертикальний аналіз балансу ТОВ «Євровікна» за
2021-2022 рр.

Показники	2021, тис. грн		2022, тис. грн		відхилення	
					Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
1	2	3	4	5	6	7
Необоротні активи						
Нематеріальні активи	10,8	0,10	10,8	0,05	0	0,00
первісна вартість	95,7	11,29	95,7	11,29	0	0,00
накопичена амортизація	84,9	88,71	84,9	88,71	0	0,00
Незавершені капітальні інвестиції	8226,6	79,16	19737,1	92,28	11510,5	139,92
Основні засоби:	2154,8	20,73	1641,1	7,67	-513,7	-23,84
первісна вартість	9491,2	22,70	10065,6	16,30	574,4	6,05
знос	7336,4	77,30	8424,5	83,70	1088,1	14,83
Усього за розділом I	10392,2	18,79	21389	28,14	10996,8	105,82
Оборотні активи						
Запаси:	27943,2	62,23	25076,2	45,92	-2867	-10,26
у тому числі готова продукція	1733,2	6,20	3887,6	15,50	2154,4	124,30
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2959,8	6,59	1467,1	2,69	-1492,7	-50,43
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	58,4	0,13	164,1	0,30	105,7	180,99
Інша поточна дебіторська заборгованість	10943,4	24,37	18400,3	33,69	7456,9	68,14
Гроші та їх еквіваленти	1833,9	4,08	4887,1	8,95	3053,2	166,49
Інші оборотні активи	1162,7	2,59	4615,8	8,45	3453,1	296,99
Усього за розділом II	44901,4	81,21	54610,6	71,86	9709,2	21,62
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття						
Баланс	55293,6	100,00	75999,6	100,00	20706	37,45
Пасив						
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	6000	18,63	6000	16,63	0	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	26208,2	81,37	30084,4	83,37	3876,2	14,79
Усього за розділом I	32208,2	58,25	36084,4	47,48	3876,2	12,03

Продовження таблиці

1	2	3	4	5		
III. Поточні зобов'язання						
Короткострокові кредити банків	7990	34,61	8000	20,04	10	0,13
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	3077,2	13,33	939,9	2,35	-2137,3	-69,46
розрахунками з бюджетом	371,9	1,61	506,1	1,27	134,2	36,08
у тому числі з податку на прибуток	100,7	27,08	233,3	46,10	132,6	131,68
розрахунками з оплати праці	323,3	1,40	70,9	0,18	-252,4	-78,07
Інші поточні зобов'язання	11323	49,05	30398,3	76,16	19075,3	168,47
Усього за розділом III	23085,4	41,75	39915,2	52,52	16829,8	72,90
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття						
Баланс	55293,6	100,00	75999,6	100,00	20706	37,45

ДОДАТОК Д

Програма проведення аудиту капітальних інвестиційКлієнт ТОВ «Євровікна»

Період аудиту _____

Кількість людино-годин на перевірку _____

Керівник аудиторської перевірки _____

Запланований аудиторський ризик _____

Запланована суттєвість _____

№ з/п	Види запланованих робіт	Період проведення	Виконавець	Примітки
1	2	3	4	5
1.	Знайомство з підприємством та системою внутрішнього контролю за обліком капітальних інвестицій			
1.1	Знайомство з установчими документами підприємства, формою власності, організаційною структурою, видом та особливостями діяльності			
1.2	Вивчення основних показників, що формують інформацію про капітальні інвестиції			
1.3	Перевірка відповідності облікової політики щодо капітальних інвестицій вимогам діючого законодавства			
1.4	Проведення тесту оцінки СВК капітальних інвестицій			
1.5	Оцінювання аудиторського ризику			
1.6	Здійснення аналітичних процедур з аудиту капітальних інвестицій			
2.	Аудит стану капітальних інвестицій			
2.1	Перевірка наявності прибуткових і видаткових документів обліку необоротних активів та витрат, що формують їх первісну вартість			
2.2	Перевірка фактичної наявності незавершених капітальних інвестицій			
2.3	Перевірка відповідності дат видаткових накладних датам надходження активів на підприємство			

Продовження Додатку Д				
1	2	3	4	5
2.4	Перевірка повноти відображення усіх витрат, що формують первісну вартість активу			
2.5	Перевірка правильності заповнення документів з надходження активів на підприємство			
2.6	Звірка відповідності товарів/послуг по прибуткових документах і журналу-ордеру			
2.8	Розрахунок первісної вартості необоротних активів			
3.	Перевірка правильності відображення в обліку капітальних інвестицій			
3.1	Перевірка правильності застосованої кореспонденції рахунків і повноти відображення операцій по рахунку у журналі-ордері			
3.3	Зіставлення сум, відображених у фінансовій звітності, з залишком у регістрах бухгалтерського обліку у головній книзі			
3.4	Звірення оборотів і залишків на рахунках обліку та у головній книзі			
3.5	Перевірка повноти розкриття інформації у фінансовій звітності			
4.	Складання аудиторського звіту і висновку, передача їх замовнику			
4.1	Групування і систематизація виявлених у процесі перевірки порушень та недоліків			
4.2	Складання звіту аудитора			
4.3	Формування аудиторського висновку за результатами перевірки			
4.4	Передача аудиторського звіту і висновку замовнику			

Керівник аудиторської фірми _____

Керівник аудиторської групи _____

ДОДАТОК Е

Тест оцінки СВК підприємства щодо обліку капітальних інвестицій

Складова СВК	Питання	Відповідь	
		Так	Ні
Середовище контролю	Чи розроблені внутрішні нормативні документи		
	• наказ про облікову політику		
	• положення про організацію обліку, внутрішнього контролю		
	• посадові інструкції працівників		
	• графік документообігу		
	• програма навчання та розвитку працівників ?		
	Чи затверджений перелік посадових осіб із правом підпису первинних документів з обліку капітальних інвестицій ?		
	Чи розроблена система матеріального стимулювання/покарання за якісне/неякісне виконання обов'язків ?		
	Чи наявні засоби захисту інформації від незаконного доступу?		
Заходи контролю	Чи передбачено дублювання даних електронного обліку на випадок їх втрати, знищення чи псування ?		
	Чи заплановані аудиторські перевірки не рідше 1 разу на рік, у т.ч. із залученням спеціалістів зовнішнього аудиту ?		
	Чи розроблено алгоритм виправлення помилок та викривлень за результатами перевірок ?		
	Чи перевіряється дотримання на підприємстві графіку документообігу ?		
	Чи перевіряє головний бухгалтер правильність заповнення первинних документів з обліку капітальних інвестицій ?		
	Чи перевіряється дотримання нумерації первинних документів ?		
	Чи проводиться звірка даних первинних документів, синтетичних та аналітичних облікових реєстрів?		
	Чи контролюється правильність ведення кореспонденції рахунків на підприємстві ?		
	Чи контролює головний бухгалтер правильність ведення аналітичного обліку капітальних інвестицій ?		
	Чи контролює головний бухгалтер правильність розрахунків оборотів та сальдо за рахунками обліку капітальних інвестицій ?		
	Чи контролюються дані автоматизованого обліку на предмет актуальності та дотримання алгоритмів формування показників ?		
	Чи контролюється внесення коригуючих записів за результатами інвентаризації капітальних інвестицій?		

До 10 відповідей «так» – система СВК малоефективна

11-14 відповідей «так» – система СВК має середню ефективність

15-20 відповідей «так» – система СВК достатньо ефективна